

„მოგზაური“ წელი-
წალი ღირს 5 მან.
ნახევარ წლით 3 მ.
ცალკე ნომერი 10 კ.
ადრესი: თფილისი,
ნიკოლოზ ქ. № 44.

მოგზაური

რედაქცია ღია ყო-
ველ დღე: დილის
10 საათ. შუადღის
1 საათამდე, და სა-
ღამის: 6 სათ. 7 სა-
ათამდე.

სოციალ-დემოკრატიული პარტია

№ 35. კვირა, 25 სექტემბერი 1905 წლის. № 35

შინაარსი: სომხის ბურჟუაზია და მისი დამცველები, ფ. მახარა-
ძისა.—სხვა-და-სხვა ამბები.—დაბა სოფლის ამბები.—რუსეთის მდგომარე-
ობა.—შინაური მიმოხილვა.—რუსეთის ქრანიკა.—უცხოეთის ამბები.
—იგი სხვა სხვები სხვა... თაგუნასი.—საკუთარი სახის დანახვა,
ფ. მახარაძისა.—სომხის იდეოლოგები, ზეჩოსი.—ბაქოს მდგომარეობა,
კ.—კისა.—თფილისის ტრამვაი და მისი მოსამსახურეები, კ. იმ.—შვილი-
სა.—პეტერბურგის ფარმაცევტების კრება.—განცხადებები.

სომხის ბურჟუაზია და მისი დამცველები.

ჩვენ აქამდის შემთხვევა არ გვქონებია განსაკუთრებით სომ-
ხის ბურჟუაზიის შევხებოლით და მისი გაუმადლარი მად და შო-
ვინისტური მიმართულება გამოგვეჩვენებია. ჩვენ როცა
ბურჟუაზიაზე ვგვიხდებოდა წერა, ჩვენ მხედველობაში გვქონ-
და საზოგადოთ ყველა ქვეყნის და ყველა ერის ბურჟუაზია,
და მხოლოდ ზოგიერთ შემთხვევაში თუ მოვიხსენიებდით ქარ-
თველ ბურჟუაზიას. ყველასათვის აშკარა უნდა იყოს, რომ
არსებითაა სხვადასხვა ერის ბურჟუაზია არაფრით განსხვავდ-
ება ერთი მეორისაგან, განსხვავება შეიძლება მხოლოდ ისეთ
წერით რამეებში იყოს, რასაც სრულებით არავითარი მნა-
შენლობა არა აქვს, და როცა თქვენ ერთი ერის ბურჟუაზია-
ს ახასიათებთ, ამით რამდენიმეთ ახასიათებთ სხვა ერის ბურ-
ჟუაზიასაც. ბურჟუაზიის ბუნება, მისი აღორძინება და ზრდა-
განვითარება დაახლოებით ყოველგან ერთნაირად, ერთნაირი
საშუალებებით, ერთნაირი გზით ხდება. ეს საშუალება, ეს
გზა მშრომელი ხალხის გაყვეფევა, პროლეტარიატის ეკონო-
მიკურად და პოლიტიკურად დამონება. მაგრამ ბურჟუაზიის
აღორძინებასთან ერთად, მეტი თუ ნაკლები სიჩქარით, ხდება
პროლეტარიატის, როგორც ცალკე საზოგადოებრივი კლას-
ის, გამოღვიძება, მისი კლასობრივი შეგნების განვითარება.
თუ თქვენ საზოგადოებრივ ურთიერთობის დაფასებაში თუ
აწონ-დაწონაში კლასობრივი ბრძოლის იდეით ხელმძღვანე-
ლობით და საზოგადოთ ბურჟუაზიის წინააღმდეგ პროლეტარ-
იატის ინტერესებს იცავთ, ყოველად შეუძლებელია, რომ
თქვენ იმავე დროს რომელიმე ერის ბურჟუაზიის მომხრე
იყოთ რამეში, ან მის საქციელს ამართლებდეთ. ამას თხოუ-
ლობს უბრალო ლოლიკა და სალი მსჯელობა. მაგრამ, სა-
უბედუროდ ასეთ ლოლიკას და ასეთ მსჯელობას მოკლებულია
ყველა ერის ბურჟუაზია და მისი იდეოლოგები. ქართველი
ბურჟუაზია და მისი იდეოლოგები უეჭველად სომხის და სხვა
ადგილობრივ ბურჟუაზიის წინააღმდეგ არიან ამხედრებული
და პირიქით: სომხის ბურჟუაზია თავისი დამკვიდრებული
ბოლო სხვა ერის ბურჟუაზიის წინააღმდეგ იბრძვიან. მაგრამ
პროლეტარიატისათვის სულ ერთია, რომელი ერის ბურ-
ჟუაზია ატყავებს და კრეკს მას, თუ იგი რამდენიმეთ
მიონც შეგნებულია. მისთვის სულ ერთია სომხის, ქარ-
თველის თუ რომელიმე სხვა ერის ბურჟუაზიის ჯიბეში
ზადადის მის შრომის ნაყოფი, ქართველი სომხის თუ სხვა

ერის ბურჟუაზია სუტდება მისი ნაშრომ-ნაოცლორით. მხო-
ლოდ ბურჟუა-ლიბერალი ანუ ბურჟუაზიის იდეოლოგი გაზო-
ლის და ეუბნება მას: ეს სომეხია და ის ქართველი. და ამი-
ტომ შენ იმათ ერთნაირად ნუ მოეცევი. როგორც სომეხი
მეუმა, შენ სომეხ-კაპიტალისტის წინააღმდეგ არ უნდა წა-
ხვიდე, ის ჩვენია. ის ჩვენ საერთო ინტერესებისათვის ზრუ-
ნავს, იგი ინახავს სკოლებს, სცემს გაზუბებს და აძლევს შე-
წირულებას ჩვენ მღვდლებს და ეკლესია-მონასტრებსა. ასევე
იქცევა ქართველი ბურჟუაზიის იდეოლოგიც, რომლის თვალ-
ში ქართველი კაპიტალისტი რაღაც სუსტი და შესაბრალოსი
არსებაა, რომელიც ქართველი მეუშების დახმარებას სპირო-
ებს, რათა სხვა ერის ბურჟუაზიის მეტოქეობა გაუწიოს და
მით, ჩვენი კულტურა წინ წასწიოსო. ყოველივე ეს ანბანური
ქეშმარიტებაა, და თუ ჩვენ აქ ამის განმეორება, დაგვიკრდა,
ეს მხოლოდ იმიტომ, რომ „მოგზაურში“ დაბეჭდილობა ჩვენმა
წერილობა „სომეხის და თათრების ურთიერთობა ამიერ-კავკასია-
ში“ (№ 33) დიდი მითქმა-მოთქმა გამოიწვია, როგორც მწერლო-
ბაში, ისე საზოგადოებაშიაც. ეს მითქმა-მოთქმა უმთავრესათ
იმაზე არის დამყარებული, რომ ჩვენი შეხედულება სრულებით
ვერ გაუგიათ, ან უფრო მართლი რომ ვთქვათ, არ მოუნდო-
მებით მისი გაგება. ეს ასეც უნდა მომხდარიყო, თუ მხე-
დველობაში მივიღებთ იმ გარემოებას, თუ რა წრეებში გა-
მოიწვია ჩვენმა წერილობა მითქმა-მოთქმა. რადგანაც მე ხე-
ნებულ წერილში განსაკუთრებით სომხის ბურჟუაზიაზე
მქონდა ლაპარაკი, და ვიცხავდი მის შოვინისტურ მიდრე-
კილებას, ამიტომ მოსალოდნელი იყო, რომ ჩვენ ამას არ
გვაპატიებდნენ უწინარეს ყოვლისა სომხის ბურჟუაზიის იდეო-
ლოგები. მეორე მხრით, ვინაიდან ჩვენ იქ აშკარად დავგ-
მეთ სომხის ბურჟუაზიის და მისი იდეოლოგების ოინები
სომხის პროლეტარიატის მოსაცდუნებლად ნახმარი, ამას ჩვენ,
რაც თქმა უნდა დიდ სამსახურში ჩავითლიდა ქართველი ნა-
ციონალისტები, ე. ი. ქართველი ბურჟუაზიის იდეოლოგები.
და აი სწორედ ასე მოხდა.

უპირველეს ყოვლისა ქართველ ნაციონალისტების ორ-
განომ „ცნობის ფურცელმა“ ხსენებული წერილის გამო პი-
რველად საჯაროთ გამოცხადდა, რომ ჩვენ, ე. ი. ქართველი
ნაციონალისტები, სასენებით ვეთანხმებით ბ-ნ მახარაძესო.
ერთი ვიცითხოთ: რაში? შეიძლება ხსენებულ ორგანოს ვგო-
ნა, რომ ჩვენ სომხის ხალხს ვაძაგებდით და არა სომხის ბურ-
ჟუაზიას? ან შეიძლება მისი აზრით, სომხის ნაციონალისტების
და სომხის ბურჟუაზიის იდეოლოგების ძაგება ქართველ ნა-
ციონალისტების და ქართველ ბურჟუა-ლიბერალების ქებაა?
სხვა ნაირად ჩვენ ვერ ავციხსნია, რას ნიშნავდა „ცნობას
ფურცლის“ მხრით თანაგრძობის გამოცხადება. ერთი სიტ-
ყვით, ჩვენთვის გაუგებარა დარჩა, თუ რა იყო ქართველი
ნაციონალისტებისთვის ჩვენ წერილში მიანიცა და მიანიც სა-
სიამოვნო... რაც სომხის ბურჟუაზიის შესახებ ვთქვით, ეს

ჩვენ ქართველ ბურჟუაზიულ გეოქივს, ვამბობთ და ვიტყვი. სულ სხვა ახალი ხომბური გაზეთი „არშალუისი“, რომელსაც ჩვენს სომეხი აზნაზი „მევირაღას“ უწოდებს. ჩვენ კარგათ ვიცოდით, რომ სომხის იდეოლოგია ჩვენ არ გვაპატრებდნენ სომხის ბურჟუაზიაზე მართალი სიტყვის თქმას, ვინაიდან ეს მართალი სიტყვა მისთვის მეტათ მწვავეა, და „არშალუისმა“ გაცვეთილი ლიბერალური ფრაზეოლოგიით შეიარაღებულმა, გამოილაშქრა ჩვენ წინააღმდეგ. მან ისარგებლა ჩვენი წერილის ცალკე სიტყვებით და წინადადებებით წერილის საერთო მიმართულებასთან დაუკავშირებლათ და ის დასკვნა გამოიყენა, რომ ჩვენ ვითომც კნობლსუფორინებთან, მეწიფისკებთან, კომაროვებთან და tutti quanti-ებთან ერთათ კაცქამიობას ვქადაგებდეთ. ერთ ერს მეორე ერზე ვუსვდეთ და მათ შორის მტრობას და ქიშპობას ვთვსვდეთ. აქ კი პატივცემულმა ორგანომ, კოტა არ იყო, მეტის მეტათ გადაქარბა. სულ გაუგებელი უნდა იყოს კაცი, რომ ჩვენსა და სუფორინებსა, მეწიფისკებსა და კამაროვებს შორის რაიმე მსგავსება დაინახოს. ამიტომ ეს ბრალდება ჩვენ სრულებით არ გვეტება, და იგი უფრო „არშალუისის“ მსგავს გაზეთებს უფრო შეეფერის.

რას ვამბობდით ჩვენ თავის წერილში სომხების შესახებ? მთელი სომხის ერი გვეყვდა ჩვენ მხედველობაში, თუ მხოლოთ სომხის ბურჟუაზია? საქმარისია ჩვენი წერილი ბოლომდის გადაიკიოხათ, რომ ამის შესახებ ყოველივე ექვი ვაგვეფანტოთ. მართალია, ერთ ადგილას ჩვენ წერილში ნათქვამია, რომ „სომხები მუდამ ჯამ თავის მაღალ კულტურულ და განმანათლებელ ლეაწლზე გაიძახიანო“, მაგრამ ყველასთვის აშკარა უნდა იყოს, რომ აქ სწორეთ სომხის ბურჟუაზიის იდეოლოგებზე და ნაციონალისტებზეა ლაპარაკი და არა საერთოთ სომხის ერზე. ჩვენი წერილის დედა აზრი იმაზეა აშენებული, რომ სომხის ბურჟუაზიათ თავის ინტერესების დასაცველათ ისარგებლა იმ განსაკუთრებული პირობებით, რომელზეშიაც იმყოფება საერთოთ მთელი სომხის ხალხი, და განსაკუთრებით სომხის პროლეტარიატი. სომხის ბურჟუაზიათ ისარგებლა ამ განსაკუთრებულ პირობებით და სომხის ხალხში გაავრცელა ის აზრი, რომ ყველა სომხები, განურჩევლათ წოდებისა და მდგომარეობისა, ერთი პირობებში იმყოფებიან, ყველანი ერთნაირათ იტანჯებიან გარეშე მტრებისგანო. რადგანაც სომხის ხალხი დაქაქსულათ ცხოვრობს სხვა და სხვა ქვეყნებში, რადგანაც მისი შვილები დაშორებული არიან ერთიერთმანეთისაგან, რადგანაც მათ არა აქეთ საკუთარი სახელმწიფოა, ამიტომ ამ ყალბ შეხედულებას ხალხში ნიადაგი დაუზარა. რაც დრო მიდიოდა, სომხის ეკლესია და სომხის ენა სულ უფრო და უფრო იღვენებოდა, და ამიტომ ყალბი შეხედულება სულ უფრო და უფრო ფეხს იკიდებდა სომხის ხალხში. ეს გარემოება ძრიელ აბრკოლებდა და აბრკოლებს დღესაც სომხის მუშა ხალხში, როგორც ქალაქის, ისე კიდევ უფრო სოფლის, კლასობრივი შეგნების ვანვითარებას. სომხის მუშა ხალხში კლასობრივი ბრძოლის იდეა ვერ იქნა ჯეროვანათ შეტანილი, და ამაში თუ ვინმეა დანაშავე ეს უწინარეს ყოვლისა სომხის ბურჟუაზიის იდეოლოგები. სომხის მუშა იყლიფება არა მარტო როგორც მუშა, არამედ კიდევ უფრო, როგორც სომეხი. აქედან არავინ იფიქროს, რომ ამას მარტო სომხის ბურჟუაზია ჩადის. სრულებითაც არა. ასე იქცევა ყველა ქვეყნის და ყველა ერის ბურჟუაზია, მაგრამ ყოველგან ერთნაირათ ვერ გაყავს მას ცხოვრებაში თავისი განზრახვა. არ შეეცდებით თუ ვიტყვი, რომ დღემდის სომხის ბურჟუაზიის ამ მხრით ბადალი არ ყავდა. მხოლოთ ამ უკანასკნელ დროს უღალატა მას რამდენიმეთ ბედმა. და მარტაც,

სომხის პროლეტარიატი ხომ მუდამ ისე ბრყვი არ დაჩეხონა. და ამ უკანასკნელ დროს მაშიაც იღვიძებს შეგნება და ნელნელა ვითარდება კლასობრივი თვითცნობიერება. მაგრამ სანამ ამ მხრიდან მზადდებოდა სომხის ბურჟუაზიის დამარცხება, მოულოდნელათ მას თავზე იაატყდა სომხებსა და თათრებს შორის ატეხილი უთანხობება, რომელიც აშკარა ომათ გარდაიქცა. ნურავის გონია, რომ ვითომც ჩვენ ამ ულტრა-ბოცვის ბრალს სომხის ხალხს ვდებდეთ, ან და ის გვეთქვას, რომ ვითომც სომხებს არ უნდა გავწიოთ წინააღმდეგობა, როცა იმათ თათრები ეცემოდნენ და ხოცვიდნენ. ექვი არ არის, რომ სომხის ბურჟუაზიის არ სურდა ეს სისხლის ღვრა, რადგანაც ეს მისთვის საზარალოა, მაგრამ მეორე მხრით მის მოღვაწეობას აუცილებლათ ეს უნდა მოყოლოდა. რამდენიც უნდა ვეძიოთ სომხების და თათრების ულტრა-ბოცვის მიზეზი, ბოლოს მაინც იმ დასკვნამდე უნდა მივიდეთ, რომ ამის უმთავრესი მიზეზი ისევ ნაკუთერ პირობებში უნდა ვეძიოთ. დღემდის არც სომხის და მით უმეტეს არც თათრის პროლეტარიატს აქტიური როლი არ უთამაშია საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. რაც მოხდა, რაც იყო, ეს ყოველივე საკუთრივ ბურჟუაზიის აქტიური მოქმედების ნაკუთია. თუ რა მანებელი გამოდგა ეს მოღვაწეობა, ამაზე აქ მეტია ლაპარაკი, — ეს ისეთაც აშკარაა. მომავალში პროლეტარიატმა უნდა უსათუოთ თავი გაანგბოს უმოქმედობას, შეითვისოს კლასობრივი ბრძოლის დედა აზრი და თითონ იკისროს საზოგადოებრივ ურთიერთობაში პირველი როლის თამაშობა. მაშინ ადგილი აღარ ექნება არც ტერიტორიის საკითხს, არც ერთა შორის განხეთქილებას, ქიშპობას და მტრობას.

აქედან აშკარაა, რომ ჩვენ და ვაზ. „არშალუისის“ რედაქცია ძლიერ შორსა ვართ ერთმანეთზე. მას უფრო დიდი ნათესაობა აქვს „ივერიას“ და „ცნობის ფურცელთან“ ისინი ერთი ერთმანეთს არ ჩამორჩებიან ლიბერალური და მალაფარდრავანი ფრახებით. იმედია, „არშალუისის“ რედაქცია მომავალში უფრო ფრთხილათ მოიქცევა.

ფ. მახარაძე.

სხვადასხვა ამბები.

17—19 სექტემბერს ქუთაისში სასამართლომ ხალხის თანდასწრებით გაარჩია საქმე პლ. და შალვა ჯაფარიძეებისა, სოლო ჩხაიძის, სევ. სანაძის, სარდ. კაპანაძის, იოს. კირკიტაძის და მიხ. ვაშაძის. კირკიტაძეს ბრალდებოდა 1) წინასწარ განძრახვა ქიათურის სამრეწველო ბოქაულის თანაშემწის მხეიძის მოკვლისა, რადგანაც ამ უკანასკნელმა გამოძიებაზე და სასამართლოში მისცა იმ გვარი ჩვენება ქიათურაში მომხდარ მუშათა არეულობის შესახებ, რომლითაც რამოდენიმე ქიათურელს ბრალი ედებოდა ამ არეულობის მოხდენაში. კირკიტაძემ ვილაც შექროსთან ესროლა რევოლვერი მხეიძეს, მაგრამ ააცილა, 2) და მაშინვე, რომ თავი დაეხწია დაქერიისაგან, ესროლა იქვე მყოფ პოლიც. დარაჯს მამიაშვილს, რომელსაც ტყვია აიღოდა; კაპანაძეს — წინაღ განძრახვა პოლიცის. დარაჯის იაკობჩუკის მოკვლისა, რადგანაც ამ უკანასკნელმა წინ დლით, თანამდებობის ასრულების დროს, მოკლა ზემოხსენებული შექრო, კაპანაძემ 25 თებერვალს 1905 წ. რამოდენიმეჯერ ესროლა რევოლვერი იაკობჩუკს და დასქრა იგი. პლატონ და შალვა ჯაფარიძეებს, ჩხაიძეს, სანაძეს და ვაშაძეს ბრალდებოდა ამ წლის 25 თებერვალს ქიათურაში მომხდარ ყრილობაში, მონაწილების მიღება იმ მიზნით, რომ მოეკლათ სამრეწველო ბოქაულის თანაშემწე მხეიძე; ამ უკანასკნელის

მეორე გამოძიებაზე და სასამართლოში მიცემულ ჩვენების გამო, რომლითაც რამოდენიმე ქიათურელს ბრალი ედება არეულობის მოხდენაში, და აგრეთვე პოლიც. დარაჯები, წინ დღით მომხდარ შაქროს მკვლელობისათვის. ბრალდებით შეერთებული ძალით მოკლეს ზემოხსენებული მხედრე და პოლიც. დარაჯები იაკობიჯი და პერედერინი. დასწვეს პოლიც. კაზარმა და გაიტაცეს იქიდან დარაჯების თოფები და ხმლები, ვაშაძე კი ხელმძღვანელობდა ბრძოლს და აქეზებდა მას. ამოღებულ ხანჯლით ნიშანს აძლევდა მას თუ საით მიემართა ბრძოლს, თავის საშველათ გაქცეულს, დარაჯების მოსაკლავათ. შალვა ჯაფარიძეს ბრალდებოდა ამ დროს იმავე მიზნით დარაჯების კაზარმისათვის წინასწარ განზრახვით ცეცხლის წაყიდება, მიუხედავად იმისა რომ შიგ კაზარმაში იპოუებოდა ორი პოლიც. დარაჯი თავის ცოდ-შვილით. სასამართლომ გადაუწყვიტა: შალვა ჯაფარიძეს, სევასტი სანაძეს და მიხეილ ვაშაძეს ჩამოხრჩობა, იოსებ კირკიტაძეს—უვადო კატორჯა, სარდიონ კაპანაძეს—15 წლით კატორჯა, პლატონ ჯაფარიძე და სოლომონ ჩხაიძე სასამართლომ გაამართლა.

— 22 სექტემბერს გუბერნატორმა დაუბრუნა ქალაქის გამგეობას ხმონების განცხადება თანამდებობიდან გადადგომაზე. ამის გამო ქალაქის თავის ძაღვადღე თვ. ვ. ნ. ჩერკეზიშვილი ამ დღეებში აპირებს ამ საკითხის განსახილველათ ხმონების კერძო თათბირის მოწვევას. (ნ. ო.).

— საჩივარი აღმინისტრაციისზე. ქალაქის სახლში მდგომი მეთაფთაქე ბ. გენინი აღმინისტრაციის უჩივის ზარალის ანაზღაურებას, რომელიც მოუვიდა მას 29 აგვისტოს მომხდარ თოფების სროლის დროს, რომლითაც აფთიაქის ფანჯრები დამტვრა და დაშავდა ლაბორატორია. საჩივარი მან წარუდგინა ტფილისის გენერალ-გუბერნატორს, რომელმაც „კავკასის“ სიტყვით გენინს დაუბრუნა თხოვნა და განუმარტა, რომ კანონის ძალით ამისთანა შემთხვევებში პასუხს აგებს სახლის პატრონი, რომელმაც დაუშვა უკანონო კრება, რომლის დაშლისათვის საჭირო შეიქნა იარაღი. ე. ო. ამ შემთხვევაში საჩივარი უნდა მიეცეს ქალაქის თვით მართველობას.

— გორის მაზრის სოფელ ხვედურეთიდან იტყობინებან, რომ ვიღაც უყნობ პირთ მოუკლავთ ადგილობრივი მემამულე თვ. ი. ციციშვილი.‡

— ერევნიდან იწერებან, რომ 19 სექტემბერს საღამოს 5 საათზე, ბულვარზე სროლა დაიწყო თათრებსა და სომხებს შორის, რომელმაც 20 წუთს გასტანა. მოკლულია 2 მუსულმანი, დაჭრილია 8, ციხეში ჩააწყვდიეს 4 სახლს პატრონი, საიდანაც ისროდნენ. დღეს ქალაქს შიშოიანობა ეტყობა.

— აღესის გენ.-გუბერნატორი აცხადებს—სტუდენტების პირველი საყოველთაო ყრილობა, უნივერსიტეტის მთავრობის გაუფრთხილებლობისა და დაუდევრობის გამო, გარდაიქცა ყველასათვის ხელმისაწვდენ საზოგადო კრებათ. გენერ.-გუბერნატორი, მიმართავს რა პროფესორებისა და სტუდენტების კეთილგონიერებას, აფრთხილებს კერძო პირთ, რომ, თუ ვინიცაბაა, ვინმე მათგანი აღმოჩნდა, სტუდენტების ყრილობებზე უნივერსიტეტში, მ ათასი მანეთი გადახდება ჯარიმათ.

— სახელმწიფო სათათბიროს წევრების რიცხვის გაწესრიგება კავკასიაში: ბაქოს გუბერნია—ბაქოდან—1; დანარჩენ ქალაქებისა და მაზრებიდან—2; ბათუმის ოლქიდან—1; დანესტრის ოლქიდან—2; განჯის გუბერნიიდან—3; ზაქათალის ოლქიდან—1; ყარსის ოლქიდან—3 ყაზახ-რუსებიდან და 3 დანარჩენ მცხოვრებთაგან; ქუთაისის გუბერნიიდან—2; სახუ-

მის ოლქიდან—1, თერგის ოლქიდან—ყაზახ-რუსებიდან—1; დანარჩენ მცხოვრებთაგან—2; ტფილისის გუბერნია—ტფილისიდან—1; დანარჩენ ქალაქებისა და მაზრებიდან—2; შავი ზღვის გუბერნიიდან—1; ერევნისა—2, სულ 29.

— პეტერბურგის გაზეთებში დაბეჭდილია: „შინაგან საქმეთა სამინისტრო შეუღდა ახალ პროექტის შემუშავებას. პროექტი შეეხება კავკასიაში ყაზახ-რუსების დასახლებას. განზრახულია ყაზახები ადგილობრივ მცხოვრებლებში აურიონ, ესე იგი ყველა სოფელთან ყაზახთა სოფელიც იქნება. ყაზახებს მიეცემათ სახაზინო მიწები საფლავო ხანკის შემწეობით“-ო.

— საქართველოს ექსარხოსის განკარგულებით სემინარიის ყველა მოწაფენი დათხოვნილ იქმნენ სემენარიიდან ახალ განკარგულებამდე. 20 აგვისტოს ყველა მოწაფეებმა მიიღეს გზის ფული და სოფლებში წავიდნენ.

— ამას წინად გორის საღვურზე, როდესაც სახალხო მატარებელი მივიდა, ჟანდარმებმა მესამე კლასის ვაგონში ორ მგზავრს უნახეს სამი ყუმბარა, ქართული ასოები და არალეგალური გამოცემანი. (ცნ. ფურც.).

— ქუთაისიდან გუშინ დღეშით შეგვატყობინეს: 22 სექტ. თეატრის მახლობლათ რევოლვერით მოკლეს ქვიტრისის სოფლის მწერალი ჭეძმარიაშვილი.

— საღამოს 9 საათზე კლუბის მახლობლათ რევოლვერით მოუკლავთ ვალიკო წულუკიძე, მკვლელები დაიმაღნენ, წულუკიძეს ხუთჯერ დაახალეს რევოლვერი.

— სოლსკის პროექტით კრებებზე აკრძალულია ეკონომიურ, პოლიტიკურ და საზოგადოებრივ საკითხებზე ლაპარაკი. ამ კანონის დაცვა ევალება კრების თავმჯდომარეს; თუ თავმჯდომარემ ამ საგნებზე ლაპარაკს ნება მისცა ვისმე, ან 300 მანათი იქნება დაჯარიმებული, ან სამის თვით იქნება დაპატიმრებული (რ. ვ.).

— ამ ბოლო დროს რაქაშიაც იჩინა თავი მოძრაობამ და ღებისა, გლოლისა და ქიორის საზოგადოების გარდა, მათელმა რაქამ ყოველივე დამოკიდებულება შესწყვიტა აღმინისტრაციასთან, «ცნ. ფურ.»

— პეტერბურგის ტენხლოგოგიურ ინსტიტუტის ყრილობას დაესწრო 1045 სტუდენტი. გადასწყვიდეს განაახლონ მეცადინეობა.

— ბათუმში 19 სექტემბერს პოლიციამ რამდენიმე ქარხანა გაჩხრიკა და ერთ იმათგანში ბევრი თოფი და სამხედრო მასალა აღმოაჩინა. ამის გამო დაუტყვევებით 20 კაცი.

— ასხაბაღში „ზაკას. ობოზრენიე“-ს სიტყვით, 13 სექტემბერს, კრანსოვოდსკში აღმოუჩნიათ ერთის ბაქოელის ბარგში 6 ხანჯალი, ერთი რევოლვერი და 55 პატრონი.

— ბაქოს დროებით სამხედრო სასამართლომ ჩამოხრჩობა გადაუწყვიტა უზნის ზედმხედველის მიქელაძის მოკვლისთვის ბრალდებულ მიხეილ გლურჯიძეს.

— ნიენინოვგოროდის გუბერნატორმა აკრძალა ყოველგვარი კრება პოლიციის ნებადაურთველათ.

— ბათუმში ყუმბარები, თოფები და პატრონები უნახავთ არამიანცის ქარხანაში, როგორც ჩვენა ვწვრდით. ადგილობრივ გაზეთის სიტყვით, ჯერ-ჯერობით დაუპატიმრებით 20 კაცი.

— სენატის განმარტებით წინთსაეპტოროვის გახსნა, რათა იაფათ გაიყიდოს წიგნები, ერობების საქმე არ არის.

— ვარშავიდან იტყობინებან, რომ ოპატოვის მაზრის

სოფ. ენერჯეციკში დატყობიან სიმბუჯუნდის მადანს. საწყობებ-
ბიდან მოიპარეს 182 გორ. დინამიტი, 262 კონა პატრუქი
და 5000 ფისტონი. დამნაშავენი ვერ აღმოაჩინეს.

— ბათუმში რუსის სანავოსნო და სავაჭრო საზოგადოე-
ბის საწყობში დაიჭირეს 12 ყუთი ბერლანკა. რევოლვერი და
პატრონი.

— კვილიან (ფინლიანდი) იუწყებინა, რომ ეანდარმები და
პოლიციელები გაუაციცებით ჩხრეკენ ქალაქის ახლო-მახლო
მდებარე ადგილებს. კრესერ „აზია“-ს მოსამსახურებმა იპო-
ვნეს პატარა კუნძულ კემიზე ქვიშაში ჩაფლული 50 თოფა,
50 რევოლვერი, 8 ყუთი დინამიტი, 8 ათასი პატრონი.

— ქ. თელავიდან გვწერენ: 20 აქ თვის აქაური სამო-
ქალაქო სასწავლებლის მოწაფეები გაიფიცენ; გადასცეს უფ-
როს მოთხოვნებიანი, რის შემდეგ მთელი სკოლა გავიდა
ქალაქ გარეთ სათათბიროთ. 21-ს მოხდა გაფიცვა სასულიერო
სასწავლებელშიც. ამავე სასწავლებლის შენობაში ეს ორი
დღეა კრებები აქვთ კახეთის სამღვდელთაგანს. გარეშე პირებს
არ ისწრობენ.

და მ ა-ს ო ტ ლ ი ს ა მ მ ე მ ი.

სამურზაყანო. მდებარეობით სამურზაყანო განიფიფება ორ
ნაწილად: ჩრდილოეთის და სამხრეთის; ჩრდილო ნაწილი წარმოად-
გენს მთა-გორიან ადგილს ტუე ბუქებით დაფარულს, ჰაერი აქ სა-
კმაოთ სვლია. ხოლო მთორე, სამხრეთის ნაწილი არის გვეტ ქაობი-
ბიანი ადგილი ტუე-ბუქებით დაფარული, რის გამო აქ ციებით
აუთოფობა სშირი მოვლენას. სამურზაყანო შედგება 11 სახო-
გადოებისაგან და შეიცავს 52 ათასს მცხოვრებს რომელნიც ლაშა-
რაკობენ მეტრულად. სამურზაყანოში მიწა სკაპრისით არის, რის
გამომცემ აქ ზარბუღი კითხვა ისე გამწვავებული არ არის, როგორც
სხვაგან ჩვენი: ბევრი თავისუფალი მიწა (Общинные земли),
სადაგანც მცხოვრებლები საჭიროების დაგვარათ ღებულდებენ მიწას
თვისდა სასარგებლოდ, მაგრამ გუიღვის ნება გი არა აქვთ. აქ
დროებით ვადებული გლეხობა სულაც არ არის, მხოლოდ ზოგან
სამეგრელოდან გადმოსახლებულნი ცხოვრობენ თავად აზნაურების
მიწაზე ჩადღეს ისიდან. რადგანც სამურზაყანოელი უზრუნველყოფი-
ლია; იგი თავის ოჯახს იმეფიანთ შორდება და ქალაქში საშუალოთ
არ მიდის. რადგანც მიწა ნაკოფიერია, დიდი შრომაც არ არის საჭი-
რო, რომ სამურზაყანოელმა საკმაო სიმინდი დაიმუშაოს. მაგრამ
სამურზაყანოელები ცდილობენ, უფრო ადგილ შრომით იცხოვრონ,
როგორი საქმეც არის ქურდობა-უჩადაობა. ქურდობა-უჩადაობა აქ და-
ღიან გავრცელებულია და ბევრს ხელმძაბრც გადაქცევია. წარმიდ-
გინეთ, ამისთანა ზატარა გუთხეში ასამდე უჩადა იმალება და თავს
ძარცვა-გლეჯით ირჩენს. მაგრამ, როგორც სხვაგან იმერიაში, ისე
სამურზაყანოშიც ხალხი ამ ბოლო დროს წამოგვა ფეხზე, გამოა-
დგობს, განახლ-გამოიხელდა და დაწმუნდა, რომ ძველებურათ ცხოვ-
რება არ არავია, დროა რომ განახლდეს. მან უარყო ძველი წესები,
საერთო მოძრაობის ფერულში ისიც ჩაერია, ისიც ადამიანურ გზას
ადგება. ყოველგან სამურზაყანოში იკრებიება საზოგადოება და აქვს
სხვა-ბასი თავის ჭირ-გარამზე; ყოველგან ხალხმა შეჭვიფა ძმობას
და ამინაგობას, ამორჩია ათისთავები და სისთავები, რომელთაც
მიანდო ქურდობა-უჩადაობის მოსპობა. ხალხმა ყოველგან გადაწყვი-
ტა თავი ბელ-ადმანს თვითონვე გუძღვეს და ყოველადვე საქმე
სამინაგო საშროლოთ გააჩინოს, ვინადგან ესლანდელი სსამარ-
თლოები მისთვის ხელ-საურელი არ არიან. ერთობებზე ყოველ-
გან ერთმანთ დაადგინეს: 1) წინადადება მისცენ უჩადაებს, რომ
ხალხს შემოკურთდენ და ზატარისანი შრომით იცხოვრონ, ხოლო
ვინც ამას არ დათანხმდება, ამას საერთო ძალით სდიონ, როგორც

სახოგადოების მანე წვერს; 2) მოისპოს ქურდობა, ტირილი და
ქარწილი, როგორც საზარდო ჩვეულება. ამავე ერთობებზე ხალ-
ხმა მოითხოვა:

- 1). თავისუფლება სიცივის, ბუჭვადის, კრების და სინადისას.
- 2). სოვალდებულო უფასო სწავლა 16 წლამდე.
- 3). ააზნისთან ომის შეწყვეტა.
- 4). მუდმივა ჭარის გაუქმება და სოვაქელთათ შეიარაღება
საჭიროების დროს თავის დასაცავათ.
- 5). მოსპობა არაწიდაზნი ცადასხადების და შემოსავალზე
ზოგორესული გადასახადების შემოღება.

11 აგვისტოს ბ. ელისსემ, უბნის უფროსმა, დაანატირა
თავად ა. კუხუჯარი, რომელსაც ბრადლებოდა ხალხის მოძრაობაში
მონაწილეობის მიღება, მაგრამ რადგანც ვერაფერი დამამტკიცებ-
ლი საბუთი ვერ უშოვეს და ხალხმაც მოასურვა ამ საქმეში ჩარევა,
იგი მეორე დღესვე გამოუშვეს. ბ. ელისსეის ძალიან უემყოფი-
ლას საზოგადოებები, ვინადაც ის ყოველგან საზოგადოებას დას-
დავს, ამითხეებს და ხალხის ინტერესებს ფეხ-ქვეშ თელავს.

სოფ. ჩოჩხათი. (გურია). 28 აგვისტოს აქ მოხდა კრება.
სხვათა შორის წამოყენებული იყო საკითხი შესახებ იმის, რომ
თავი დასწებონ სიმთვრელეს, როგორც ღვინის სასმელ დუ-
ქნებში, ისე კერძო ზიურების ოჯახში ქარწილის ან სხვა რაიმე
შემთხვევის გამო. ცოცხალი ხნის კამათის შემდეგ კრებამ გადაწყვიტა;
არავის არ ჰქონდეს ნება დუქნებში დათრბობის, და თუ ვინმე ამ
დადგენილებას დაარღვევს, მან უნდა საზოგადო გზაზე დაეროს
სუთი საუენი კენჭი თავისი ხარჯით. აგრეთვე დაჰყავს იმ ზირებს,
რომლებსაც ექნება ოჯახში ქარწილი ან სტუმრანობა, მოწყველ
ზირებს არ დააღვიწონ სასეგარ ბოთლზე მეტა ღვინო თითოეულს,
წინადადებდ შემთხვევაში თუ რომელიმე ზირისას ვინმე დათვას,
სასეგლი გადასდება ოჯახის ზატრონს.

ზ რ ი ს. ლ ა ზ. გ უ რ ე ნ ი დ ი.

ორენბურგი. ადგილობრივმა რეინის გზის მუშებმაც გამო-
იღვიწეს დღეს და აგრძენს თუ მუდამ ყამ რა აუტანელ ჭაფანს და
შემიძლე-სიცივეს ითმენენ. თავისი ზოტრესტა გუფიფით განაცხა-
დეს. ეს გუფიფა მოყვას რამდენიმე კეონომიურა ხასიათის მოთ-
ხოვანს. აი ეს მოთხოვნები: 1) მოამტება ხელფასის, 2) გაუმ-
ჯობებსა საქმიობის, 3) ექიმობა უფასოთ როგორც მუშისთვის ისე
მათა სხილობისთვის, 4) აუთოყოფობის დროს სრული ხელფასის
შესახვა, 5) უფასო სასწავლებელი ბავშვებისათვის, 6) ზრდილო-
ბიანი მოხერობა უფროსების შრომით და სხვა...

ეს მოთხოვნები წარუდგინეს ორენბურგ-ტაშკენტის რეინის
გზის მუშებმა გამკეთარს და მასუხისთვის ვადა დაუნიშეს. მაგრამ
მასუხი ვერ მიიღეს. ამიტომ 1 ენკენისთვეს მუშებმა ხელახლა მო-
თხოვეს მასუხი რეინის გზის უფროსს. მაგრამ მასუხი არც ახლაც
ადიარეს. მეორე დღეს 2 ენკენისთვეს მუშები მივიდენ სასე-
ლსონობებში, მაგრამ არა საშუალოთ, არამედ მასუხის გასავებათ.
მასუხს გი არავის აძლევდა. მასინ მუშებმა გადაწყვიტეს გაიფიცა
და კიდევ გაიფიცენ. გაიფიცენ ორენბურგ-ტაშკენტის და
ორენბურგ-სამარის რეინის გზების მუშები, შეუერთდენ ერ-
თმანეთს ერთ დიდ მოედანზე. ერთ ხმათ გადაწყვიტეს რომ
მუშობას არ დაწყებენ, სანამ იმათ მოთხოვნებს არ და-
კმაყოფილებენ. 3 ენკენისთვეს იმათ შეუერთდამ მიესრულები,
რომლებიც მალე დაემყოფილეს, რადგანც უშიშოთ მატარებელ-
ბის მოძრაობა უნდა შეჩერებულიყო. მუშებმა განაგრძეს გაიფიცა და
ერთს მოედანზე იურდენ თავს ყოველ დღეს მოსადაზარავებლათ.
კრებებზე შეკამნიდა ერთი უცნობი ზირა, რომელსაც ზირველათ არ
იკარებდენ. ის ამბობდა, რომ მუშა ვარც, გვარათ სემინანოვი, რომ

მას აქვს საბუღალტრო და დაბუღალტრო მართლმადიდებელი. რომ თუ სა-
პროტოპი იქნება, იმას ვიდრე უკეთესი უნდა იყოს მართლმადიდებელი დაბუღ-
ალტრო და სხვ. მუშეობა ამას უკეთესი თაღლითი შენედა და შეუდგენ
ამის ვინაობის გამოცხადებას; გაიგოს რომ ის უკეთესი ათ და არა
მუშა. 8 უნებნათებებს შეგროვებენ მუშეები ერთ დანაშნულს ადვანს
და ეს უნებნათობა მართლ მთავად; მთავად თუ არა, შემთავლებს წრე
და დაუწყოს განხილვა; მას აღმოაჩნდა სხვადა, სვისტოვა და შემ-
ხილვად მივრბის სია. ამასში რი ქართულიც უნდა, რთაც შემხილ-
ული მივრბის სია წავითხუღ იქნას, მუშეობა გამოკითხეს მას, თუ
რას დებულობის იგი ამდენი გაცემას გაცემას. უნებნათ უნდასუხა
რომ მას ამ სულთბიდან ასს მანეთამდის აქვს შემოსავალი თვეში.
საღსნა მოხილვას უკეთესი განამართლებს, მაგრამ ბოლოს ისევე
ბოლოცხას გადაცეს.

მისი დანახებების საბუთობა ვი შეხანახათ ერთს სანდო მივრ-
ბდაცეს. 10 უნებნათებს რეინის გზის გამოვლენამ რამდენიმე მთ-
თხოვნა დააკმაყოფილდა და ჭერ ვერობით მუშეობაც დათანხმდენ,
და გაიფიქრებენ გათავდა.

3. თ. ბალანჩივაძე.

ქიზიუი. თქვენს გულგულუღმა და თავისუფლების ნახა-
სდაგულმა, აქ ვი ბიურთვარტულია რუკითა წელში გაწვევტილმა
და მონათ ქველუმა ქიზიუიდან ივრძინა დღევანდელი მოძრაობის შინა-
შენელობა და ხალხის გამოთხილვება ვერთავთარმა ბიურთვარტიულ-
მა მდალმა ვერ შეიქნა. აქედ დაისყ ის დიდებული ვითხვა, რომ
შეიქნა დღეს მთავარ რუსეთში წარმოშობა ცხოვრებამ. უკვლავ ვაუ-
რბის ბიურთვარტიულ ანუკის, უკვლავს მომეხრდა მისი ძალთ მან-
ხონებამ, უკვლავს მოუთმეხლად მოკლავს ხალხ ცხოვრებამ. ვუშინ ვი-
დევ ვერ ქიზიუიელა გლეხი, რომელსაც ცხრა თავიანი დეკის ზღა-
შრის და ვარამიანის მეტა არა ვაკვთხა რა და არც რა სხვა აინ-
ტერესებდა, დღეს ცხოვრებამ ვირტიკის თვალთ უკურეს, რაც
მასში ხდება მოსაწონი-მოსწონს, დასაწუნს იწუნებს... ბიურთ ვერ-
არა ხვან მოკადებულმა, დრო გადასულა ირბისა შემოღებამ ვაუ-
რთვ რამე ქიზიუიელუში ბიურთვარტიკას. თუშინა ვი ბიურთვარტიკას
„დოკვიკვირის“, ხალხთ გამოიქვალა ჩინოფიკებუ და მათა უღებუ
ერთბის ქებით ვურებს უტვადვეხ ხალხს, მივრბიან აქ ნეტარ-
ცხოვრებამ და აქ სასუფეველს ერთბის შემოღებამ მოხილვით, მა-
გრამ ხალხში მანც ვაისმის მძღვართ ბრატესტი მას უფარვისთ-
ბაზე: „მისთხანა მივრბიუში ჩვეს წარმოშადეკელუებს არავითარ
მნიშენელობა არ ექნება და არჩვენი ტუქელა დროს დაკარგუ და
წელის ნაყვ იქნება“. აქ ამ დღევში დასაწილავს უკეთესი მიერ
მოკლული მეთურგუნე, რომელიც მკვნიუელ მივრბ თურმე თთვე-
ბოდა და დიდის სიხარულით უკურებსა დღევანდელ განათავაყოფ-
ებულ მოძრაობას. მის ცხელას სუფრბოვა მივრბი სცა ხალთა გ-
მოღვიბებულმა სიხანამა.

3. 5.

ქვემო იმერეთი. უნებნათებებს, ეს სამოსწავლო წლის დას-
წყების თთქმის თავდობა, მაგრამ ჭერ ქვემო-იმერეთის სასოფლო
სოფლებში ბა-ბურენდ არ არის. ადარ ვაისმის მოსწავლე ახალგაზ-
დობის მხარეული ვიქინა ხალხის-მიერ თთვადწუნებულ სოფლები-
დან. მონში გახვეული, მეტის-მომომისაგან ალავ გამოდებული, ფეს-
შიშველად, წელში მოხრალი გლეხ-ვაგი, შრომის შეილა-ჩვეულებ-
რთვი ხვეწნით და მუღართ ადრ მადვეს ქუხაში მასწავლებელს:
„პატრონო, შენი ჭირამე, გვევრებუ მიადე ჩემი შეილათ“, და
ამის ხანსუხა ადარ ვაისმის მასწავლებელის მოკლე, მაგრამ ამავე
დროს მწარე სიტუციები: „ვაიკეთ, თქვენი შეილაბისთვის, ადარ
დარხა ალავით“, დაიკეტა ქვემო-იმერეთის სოფლები. აქაურა მიკი-
დრნი განახლებულ სოფლას თხოულობენ დაქანებით.

ქვემო-იმერეთის, შევანსუობა, ვადის-კვლავ, რომელიც ამ უკანა-

სენელ წლებში ქვემო-იმერეთის სოფლებში ხშირ მოვლენათ იქცა,
დღითი-დღე ისხობა. ამის თავები და ათის თავები შედგნათ ივრგენ
სოფლებს და უკვლავ დამნაშავეებს, სოფლებსა შეუდრთობის დამწრ-
დვეკვლთ ხალხს თითონ სჯინს.—ამ დღევში ქვემო-იმერეთში
ტუქელა-უმრადლოთ მოკლეს სონის ერთი მკვლელი ფარულავა. ფა-
რულავა მოკლა სოფელ ვინაიამის მცხოვრებმა ანდრიაქმ რეველევ-
რით. ანდრიაქ დეუფუნებდო შეიპურეს და დატუსადეს.

სონის სასოციატო სემინარიაში მასაღები ეგზამინება დამთავ-
რდა, და ჩვეულებრივად შეტადნიებთა დაწყოთ. სონის ქალების კერ-
ძი ბრტომინახია ერთი წლით სრულიად დაიკეტა.

ილია ბახტაძე.

რუსეთის მდგომარეობა.

ჩვენ თვალწინ სამევიდრო-სა-იკოცხლო ბრძოლა ხდება.
ორი ძალი ვებრძვის ერთმანერთს და ერთი მთავანის გამარ-
ჯვება—მიორის სიკვიდოს მოასწავებს. ყველამ კარგათ იცის
თუ ვინ არის ეს ორი ფაღვეანი და რომელი მთავანი დას-
ძლივს გათვარებულ ბრძოლაში, ხოლო ჯერ-ჯერობით ძნე-
ლი სათქმელია. როდის მოვლება ბოლო ამ შეტაკებას, რო-
დის მიწყნარდება მებრძოლ ფაღვეანთა განმირბული სულის
თქმა. რეაქცია და პროგრესი—ს ორი დაუძინებელი მტე-
რი ერთმანერთისა—პირის-პირ დანან ბრძოლის ვეღზე და
გამარჯვება ხან ერთს უღობის—ან მეორეს. მაგრამ რეაქციას
მხოლოთ უღობის ბრძოლის დმერთი და ეს ღობილი ისეთივე
ცბიერი და ხან-მოკლეა. თოგოც თვით რეაქცია, რომელიც
დღეს თვითმპრობელი ბიურთვარტიის სახით უღვას წინ რუ-
სეთის ძლიერ მოძრაობას. რამდენიც არ უნდა ვცადოს რუ-
სეთის ბნელმა ძალებმა დღევანდელი მდგომარების ჩაქობას
და თავის ყოფილი მშვიდი ცხოვრების და განუხალხღვრელი
თვითმბობის აღდგინებას—ასეთი ცლია ამაო იქნება. ახალი
სას უკი ზამები მოძრაობის წინააღმდეგ მხოლოთ ნავითთ
ცეცხლას ჩაქობას დამსჯავსება დაწლენებული შემოქმე-
დება ბიურთვარტიის ყველასათვის სასაცლო გამხდარა, რა-
დვან მან არა ერთხელ და ორხელ დაუმტკიცა ქვეყანას თა-
ვისი სრული უსუსურობა. დიდი ხანი ათარის მას აქეთ
რაც ჩვენი ბიურთვარტია ათას სანუგეშო იმედებს
აძუარებდა შორეულ აღმოსავლეთში მომხდარ ომზე.
ჯერ კიდევ დაწყებულა არ იყო მახჯურის საშინელი სისხ-
ლის ღვრა, რომ ბიურთვარტია უღვამებში იღობებოდა და
წინ და წინ ტუჩებს ილოავდა. ეს ომი მას ბევრ კარგ რას-
მეს უქადა: მას სწამდა, რომ პატრიოტული გრძნობით გა-
ტაცებული რუსეთი თთვადვიწყბით მივეცემოდა თავის „სამ-
შობლოს დაცვის“ საქმეს და ყველა „ფარული საზოგადოე-
ბანი“, რომელნიც ძილს უფრთხობდა მას—მხოლოთ წარსუ-
ლის სამწუხარო მოგონებათ შეიქნებოდა. რა იცოდა ბეცმა
ბიურთვარტიამ, თუ ეს საარაკო ომი, შინაური ტკივილების
გასაკურნავათ წამოწყებული, მისივე მსახული შეიქნებოდა,
საბოლოათ გამოაშქარავებდა დაწყულლებულ იარებს და მის
ძველსა და ახალ ცოდნებს მხის სხივებზე გამოაზნუერებდა.
ომის დაწყებისას თთქმა ყველავეთი რევიანათ მიმდინარეო-
ბდა რუსეთში. დიღსა და პატარა ქალაქებში პატრიოტული
მანიფესტაციები, ლოთი ხელიდანებდასაგან შემდგარი პოლი-
ციის და „პატროტ“ ინტელიგენციის წარამძლილობით—
სასიამოვნოთ ფხანდა გულს ბიურთვარტიის რეაქციის ხერ-
ხმა თთქმა გასტრა და მახჯურის სოფლ-უწვდენულ ველ-
მინდრებზე დანთხული სისხლი ქვეშევრდომება თთქმა
მართლაც მღამოთ ეცხებოდა ბიურთვარტიის მფრუფულ ბე-
დნიერებას. მაგრამ ვაქრა, ვაიფინტა ოცნება! პატრიოტულმა

მანიფესტაციებმა საწინააღმდეგო დემონსტრაციებს დაუთმო ალაგი. ხალხის შეგნებამ საკვირველი სისწრაფით იჩინა თავი და ისეთ უღვინეებში იფეთქა, სადაც არავინ მოელოდა.**«ხალხის წარმომადგენლებზე»** ყველდამ ვერ გამოიღო მოსალოდნელი ნაყოფი და ამთხვავლეთს დანთხვულ სისხლის ღვრას შიგ რუსეთში მოყვა სისხლის ღვრა. იაპონიასთან ომს კი ბოლო არ უჩნდა და გამარჯვება, მიუხედავად ჩვენი სარდლების ყოყმანობისა, ისე შორს იყო რუსეთთან, როგორც მეორეთ მოსვლა. ხალხმა კიდევ უფრო უნდო თვალით დაუწყაო კეჭრა ამ ომს და ახლა ბიუროკრატია იძულებული გახდა ზავზე ლაპარაკი დაეწყო. ომი უკვე აღარაფერს უქადადა სანუგეშოს, პირიქით, ის ძლიერ აფერხებდა ბიუროკრატის განზრახვებს, რადგან შინაური ამბოხება დღითიდღე ძლიერდებოდა და ყველა ძალები შინ იყო საჭირო... ზავი ჩამოვარდა და ომი შეწყდა. ახლა მთელი ყურადღება შინაურ ომს მიაქცია ბიუროკრატია; რეპრესიებს რეპრესიები მიუმატა. თითქმის მთელ სახელმწიფოში გაძლიერებულ დაცვის წესებმა გამოცხადებულ, ხოლო მრავალი ადგილები, მახრები და ზოგი გუბერნიებიც საომარ ღროის პირობებში იმოყოლება.

მიუხედავად ასეთი სასტიკი ღონისძიებისა, მოძრაობა არა თუ არ კლებულობს, დღითიდღე იზრდება; ყველა განხეთების ქრონიკებში შეხვდებით პოლიტიკური მკვლევლობის ამბებს ყოველ დღე, ხალხისა და ჯარის შეტაკებას, გაფიცვებსა და ბოიკოტებს, პოლიტიკური საქმეების გარჩევას, სიკვდილით დასჯას და სხვა და სხვა. როგორც მოსალოდნელი იყო რეაქცია იხტბარს არ იტებს და მისს სისასტაკეს ბოლო არ უჩანს. სამკედრო-სასიცოცხლო ბრძოლა ნათელსა და ბნელს შორის დღითიდღე მწკავდება, ორი ფაღვანი-ხალხი და ბიუროკრატია გაშმაგებით ჩასქიდებიან ერთმანერთს; მაგრამ ახალ ამოხეთქილ ძალებს, მედგარს და თავდადებულს დიდხანს ვერ გაუძლებს დახანგებული, გამოთაყვანებული ბიუროკრატია.

რუსეთის ქრონიკა

როგორც „ნ. თ.“ გაუგონია, პოლიციის დეპარტამენტი უზავნის დამპბროვის ქვანახშირის რაიონის ადმინისტრაციას ცირკულირს, რომელშიაც თხოულობს სასტიკი ყურადღება მიაქციოს მუშა ხალხის განწყობილებაზე, რადგან ცნობებია, რომ შესაძლებელია ამ რაიონში იფეთქოს იმისთანა უწყსოება, როგორც ბაქოში იყო. ეს გაფრთხილება გამოწვეულია ფინანსთა მინისტრის წერილით გენერალ-გუბერნატორ ტრეპოვისადმი. თავის წერილში სტატს-სეკრეტარი კოკოვცევი, უჩვენებს რა ბაქოს დრამის შედეგებზე მრეწველობისათვის, იტყობინება, რომ აქვს ცნობები დამპბროვის ქვანახშირის რაიონში მოსახლენ უწყსოების მზადებაზე რუსეთის მრეწველობა საზრდოობს გასათბობი მასალით სამი წყაროდან: ბაქოს ნავთით და დ. დონის დამპბროვის რაიონებიდან ქვანახშირით. რომ დაიდუბოს თუნდ ერთი ორ უკანასკნელ რაიონთაგანი, მრეწველობის უბედურებას რიცხვი არ გქნება.

მრეწველობის განყოფილება შეუდგა შემუშავებას მის მიერ მიღებულ ცნობებისას სამუშაო დღის ნამდვილ სიგრძეზე ევროპული რუსეთის ყველა ფაბრიკებსა და ქარხნებში. ჯამმა ამ ცნობებისამ უნდა დაამტკიცოს სისწორე განყოფილებისაგან განზრახულ დღე და დამის მუშაობის ნორმის შემცირებისა, რადგან თავიდანვე უკვე შეგვიძლია ვთქვათ,

რომ ამ წელიწადში განზრახული მუშაობის სისტემა წინა წელთან შედარებით საკმაოდ შეიცვალა სამუშაო დროს ნორმის შემცირების მხრით. განყოფილების მიერ შეკრებულ მასალებში არის შესადარებლათ ცნობები როგორც 1905 წ., ისე 1904 წლისაც, რაც იძლევა საშუალებას ცოტათ თუ ბევრათ ნამდვილი ციფრების საფუძვლით შევიტყოთ ნამდვილი სურათი ფაბრიკა-ქარხანაში მუშაობის ხასგრძლივობისა დღე და დამეში.

ოდესაში სულ 520,000 მცხოვრებია. აქედან მხოლოდ 700 კაცს ეძლევა საარჩენო ცენზი ღუმეში. ამ 700 კაციდან მხოლოდ 115-მა განაცხადა თანხმობა არჩევნებში მონაწილეობის მიღებისა. ასევე იქცევან ამომრჩევლნი კიევში, ხარკოვში, ეკატერინოსლავში და სხვა ქალაქებშიც. (ს. ო.)

10 სექტემბერს დღის 11 საათზე შედგა კრება სამხედრო მედიცინის აკადემიაში მეცადინეობის დაწყების თაობაზე. კრებას დაესწრო 350 კაცი. გაარჩიეს საკითხავი იმის შესახებ თუ როგორ გადაწყდეს მეცადინეობის შეწყვეტა დაადგინეს გადაიდგას იმ მომენტამდე, როცა უფრო მიზნის შესაფერი იქნება ტაქტიკური მოსაზრებებით. დაწერილობითი რეზოლიუცია რომელმაც მოფინა ნათელი ახლანდელ სისტორიულ მომენტს, მიღებულ იქმნა 313 ხმით, წინააღმდეგ 44.

ბელოსტოკის მომწვევებმა გაუტეთეს ბოიკოტი მესაქსედის პაპიროზის ფაბრიკას კერჩში. ამას ხსნიან მითი, რომ, როგორც ხმებია ახალგაზდა მესაქსელი, თამბაქოს ქანხნის ერთი კანაზიონთაგანი იღებდა აკტიურ მონაწილეობას კერჩის დარბევაში.

სრულიათა რუსეთის ექიმთა კავშირის დღეგატათა კრებამ გადაწყვიტა: დაარსდეს ბიურო, რომელმაც უნდა უმოვნოს ადგილი ან რაიმე პროფესიონალურა სამუშაო იმ ექიმთ, რომელნიც სამსახურიდან გაძევებული არიან ადმინისტრაციის განკარგულებით. დაწერონ ურთიერთშორის ხელშეკრულობა, რათა უფრო მეტი ზეგავლენა იქონიონ ადმინისტრაციასზე. იმ დაწესებულებათ, რომელნიც მთავრობის განკარგულებით ექიმებს დაითხოვენ, ბოიკოტი გამოუცხადონ. აგრეთვე ბოიკოტი გამოუცხადონ იმ ექიმებს, რომელნიც ასეთ დაწესებულებებში იმსახურებენ, ბოიკოტივე შეხვდენ სახელმწიფო სათათბიროს, ვინაიდან წ აფისიტოს კანონი არ აკმაყოფილებს თავისუფლების მოთხოვნილებებს. მოაწყონ ხოლმე გაფიცვები სამსახურში, მხოლოდ პროფესიონალური მუშაობა კი არ შეწყვიტონ. საერთო გაფიცვა იქნება ერთი უკანასკნელ ღონისძიებათაგანი გაფიცვითა შესახებ დადგენილება ერთხმით იქმნა მიღებული.

(პ რ ,)

პეტერბურის წიგნის მალაზიებში საცენზურა დაწესებულებამ დაიჭირა ნება დარაული წიგნები: „ეკონომიური წირილები“ ბახისა და „კომუნის მკვდრები“ ა. არნურის.

(ნ . თ .)

კავკავში მე-21 დივიზიის უფროსმა გენ. სვეტლანოვმა აუკრძალა ჯარის კაცებს და აფიცრებს შემდეგი განუთების კითხვა: „სინ ოტ.“, „ნაშა თიხნა“-ას, „რუს-ის და ცაზბევისა“. (ს. ო.-ა.)

დენინგი და კოშუშა, რომელთაც სევასტოპოლის სამხე-

დრო სასამართლომ სიკვდილით დასჯა ვადაუწყებია, დახვრიტეს 3 სექტემბერს.

ფილოსოფიის დოქტორი, ლიტერატორი სატიკოვი რამდენიმე თვეა, რაც საპრობილეში იმყოფება. სატიკოვის დანაშაული იმაში მდგომარეობს, რომ მას 1904 წ. 5 დეკემბერს ბანკეტზე წარმოუთქვამს ამამლეღარებული სიტყვა, რომლითაც ორატორი თვით მპყრობელობითი მართველობის დასამხობათ ამხედრებდა მსმენელებს. (პ. რ.).

ეკატერინოსლავის სამხედრო სასამართლომ გაარჩია საქმე პეტერბურგის პრევატლოცენტის ტახტოლოსი, რომელსაც პრისტავის მოკვლის განზრახვა ბრალდებოდა. პრევატლოცენტს სასამართლომ ჩამორჩობა მიუსაჯა; ამასთანავე დაადგინა შუამდგომლობა აღიძრას, რათა დამნაშავეს სასჯელი შეუმსუბუქონ. (ნ. უ.).

5 სექტემბერს ადვისის სამხედრო სასამართლომ 10 წლის კატარგა ვადაუწყებია 19 წლის ჯაბუკ სლობოდსკის, რომელსაც ბრალდებოდა არეულობის დროს მემბობხეთა მხარეზე მოქმედება და მთავრობის განკარგულებათა წინააღმდეგ მოქმედება. (ს. ო.).

7 სექტემბერს პეტერბურგის სამხედრო საოლქო სასამართლომ გაარჩია საქმე სანი ესტონელი ალექსისა, რომელთაც სამხედრო დარაჯებზე თავდასხმა ბრალდებოდა. ბრალდებულებმა რუსული ლაპარაკი არ იცოდნენ და თარჯიმანის საშვალებით აძლევდნენ ჩვენებას. სასამართლომ ორი მთვანე გამართლა; ხოლო მესამეს 2 წლით და 6 თვით არესტანტა გამასწორებელ განყოფილებაში გაგზავნა ვადაუწყებია. (პ. რ.).

ხერსონში ადვისის სამსაჯულო პალატის სესიამ განიხილა ამ დღეებში მთელი რიგი პოლიტიკური საქმეებისა.

პირველში—სერგია გონჩაროვი, 28 წლის, ედება ბრალი აღნიშნული 1 ნ. 126 და 2 ნ. 132 სტ. სასჯ. კან. ბრალდებულმა არ მისცა პასუხი თავმჯდომარის ჩვეულებრივ კითხვაზე და თხოულობს, რომ ის გაიყვანონ სხდომის ზალიდან, რადგან იმას „მთელი ეს პროცედურა“ ზედმეტათ მიაჩნია.

საქმე იუსტიციის მინისტრის განკარგულებისამებრ გაიარა ხალხის დაუწრებლათ. ხალხის დასწრებით გამოცხადებულ რეზოლიუციით გონჩაროვი იცნეს დამნაშავეთ 2 ნ. 132 სტ. სისხ. სამ. კან. მოქმედებაში და არ იცნეს დამნაშავეთ 126 სტ. და უმაღლესი მინისტრის ძალით სასჯელი-საგან გაანთავისუფლეს.

მეორე საქმეში—მეშჩანინი აბრამ გაუზნერს, 18 წლისა, და პინხუს-ხაიმ-როვნერს, 28 წლისა: ბრალდებულათ 1 ნ. 126 და 2 პ. 3. 1 ნ. 129 სტ. სასჯ. კან.

ამ ბრალდებულებმაც ეგრეთვე გადაჭრით უარი თქვეს თავმჯდომარის კითხვებზე პასუხის მიცემისა, განაცხადეს რა, რომ არა სურთ მონაწილეობა მიიღონ პროცესში. საქმეს არჩევნენ ხალხის დაუსწრებლათ.

სახალხოთ გამოცხადებული რეზოლიუციით გაუზნერი და პ. ხ. როვნერი ცნობილ იქმნენ დამნაშავეთ 1 ნ. 126 სტ. სისხ. კან. და მიესაჯათ უფლებების ახდა და გაგზავნა დასახლებათ, ხოლო მე-129 სტ. სამსაჯულომ გაამართლა. მესამეთ განიხილეს საქმე ბორუხ-გერშ ერლიანდსკისა, რომელსაც ედებოდა ბრალი 2 ნ. 132 სტ. სასჯ. კან. მ.-გ. ერლიანდსკის მიუსაჯა ცხრა თვით ციხეში დაპატიმრება.

უქანისკელი საქმე,—როგორც „იუენოე ობოზრ.“ ვადმოგვეცემს,—გაიარა წოდებათა წარმომადგენელთა დაუსწრებლათ.

12 სექტემბერს პეტერბურგის პოლიტენიკუმის დარბაზში მოხდა კრება, რომელსაც დაესწრო 2,000-მდე სტუდენტი და პოლიტენიკუმის პროფესორთა მთელი კორპორაცია. პროფესორმა პოსნიკოვმა ყველა პროფესორთა მაგიერათ განაცხადა, თუ სტუდენტები წესიერ სწავლას არ შეუდგებიან და პოლიტენიკუმში პოლიტიკურ მიტინგების გამართვას დაიწყებენ, პროფესორები, დოცენტები და ლაბორანტები სამსახურს თავს დაანებებენო. სტუდენტებმა პასუხი გასცეს. ზოგი თხოულობდა სწავლას და პოლიტიკურ მიტინგების გამართვას, ზოგი—გაფიცვის გაგრძელებას. აუარებელმა ორატორებმა ილაპარაკეს. ყველანი ამტკიცებდნენ, რომ ასეთ დროს მშვიდობიანი სწავლა შეუძლებელია და ვერც სტუდენტები ჩამორჩებიან საზოგადო პოლიტიკურ მოძრაობასო. საკითხი კენჭის ყრით გადაწყდა: გაფიცვის მომხრე იყო 73 კაცი, სწავლისა—728; აქედან 700 მომხრე იყო პოლიტიკურ მიტინგების გამართვისა, 30—წინააღმდეგი, 8 კენჭი არ უყრიათ. (ს. ო.).

ს ა ზ ზ ა რ ზ ა რ მ ი.

—**გერმანია.** ძირელ აკტიურ რევოლიუციონურ და სოციალისტურ პროპაგანდის გამო გერმანელ სალდათებსა და აგრეთვე იმ ახალგაზდათა შორის, რომლებსაც სამხედრო სამსახურში გაწვევა მოელოს, სამხედრო მინისტრმა, —როგორც იტყობინება „მატენის“ კორესპონდენტი ბერლინიდან, —გამოსცა ახალი პროკლამაცია, რომელშიაც, მიმართავს რა სალდათებს და უნტერაფიკრებს, უცხადებს იმათ, რომ არც ერთი გერმანელი სამხედრო პირი არ უნდა დაესწროს რომელიმე კრებებზე და მიტინგებზე და არც უნდა მიიღოს რაიმე მონაწილეობა ხელის მოწერაში და ფულების შეკრებაში თავის მთავრობისაგან ნებადაურთველათ ყოველივე შემთხვევისათვის სათათათო. აღეკრძალებათ ეგრეთვე მანიფესტაციებში მონაწილეობის მიღება და ქონება ნაწერი ან ნაბეჭდი პროკლამაციებისა და რევოლიუციონური ხასიათის თხზულებებისა. უქანისკელ დავალება თითოეულ სალდათს დაუყოვნებლოვ შეატყობინოს მთავრობას იმ თავის ამხანაგებზე, რომლებიც ზემოხსენებულ ბრძანების წინააღმდეგ მოიქცევიან.

—**საზრანგეთი.** სოციალისტურ პარტიის სენის ფედერაციამ დაადგინა თავისი განჩინება პარტიის მუნიციპალურ რჩევის პრეზიდენტის ბრუსის საქციელის თაობაზე, რომელიც არის წევრი აღნიშნული ფედერაციისა.

როგორც ვიცით, ბრუსმა გამოიწვია საყვედური სოციალისტების მხრით იმითი, რომ მან, როგორც პრეზიდენტმა ქალაქის რჩევისამ მიიღო მუნიციპალიტეტის სახელით ისპანიის კოროლი. ბრუსის მართლულობდა თავს მითი, რომ ადრევე მიღებული ქონდა ვალდებულება, რის გამოც შეუძლებელი შეიქნა აღფონს მე-XIII მიღების უარის თქმა. ფედერაციის რჩევამ დაადგინა: „გამოითქვას მწუხარება მის თაობაზე, რომ მოქალაქე ბრუსმა და ორმა მისმა ამხანაგმა მუნიციპალურ რჩევაში ჩათვალეს თავის ვალათ უფრო მიიღონ სახეში ვალდებულებანი მესამე პირისა, ვინემ ერთხმევი დადგენილებანი სოციალისტური პარტიისა, და მაგანონ მათ, რომ თუ შემდეგში იმათ გაიგორეს ამგვარი საქციელი, ისინი აგებნენ პასუხს უსტავის ძალით.“

—**ინგლისი.** წლიურმა მუშების კავშირთა კონგრესმა

რომელსაც ქონდა სხდომა განლენაში, ვერ შეასრულა უმთავრესი აზრი თავისი პროგრამისა. აზრი იყო შეერთება მუშების პარტიის სამი უმთავრესი ორგანიზაციისა: მუშების კავშირთა კონგრესის, ტრედ-იუნინონების გენერალური ფედერაციისა და პარლამენტში მუშების წარმომადგენლობის გაფართოების კომიტეტისა.

ღნიშნული ორგანიზაციების შეერთების აზრი ეკუთვნოდა კონგრესის პარლამენტის კომიტეტს, რომელმაც 1905 წ. თებერვალში შეადგინა შეერთებული კრება მათი კომიტეტებისა, რომელმაც გამოთქვა სურვილი მუშების პარტიის ყველა ძალთა შეერთებისა.

კონგრესის წევრ ანდერსონმა შეერთება აღიარა საქიროთ სხვა ორატორები კი წინააღმდეგ ამისა ამტკიცებდნენ, რომ სამი ორგანიზაციის შეერთება შეუძლებელია, რომ ეს გამოიწვევს არეულობას და განხეთქილებას. კენჭის ყრით უმეტესობამ უარყო შეერთების რეზოლიუცია.

შეკრები.

ბერლინიდან იწვრებიან იწვრებიან: არ ვასკრა მოლაპარაკებამ ელექტრონის ქარხნების მუშებსა და მათ პატრონებს შორის. ვაფიქვლია 30 ათასი მუშა. მუშაობა აღიკვეთა აგრეთვე ბერლინის საზოგადოების ქარხანაში, რომელიც ტრამვაის მიმოსვლას ემსახურება. მუშების ადგილებზე ჩაყენა საბჭომ ანკერები და უმაღლესი მოსამსახურენი. ეშინიანთ მიმოსვლის შეჩერებისა.—გაიხსნა სიგელი ქალთა პროგრესულ კავშირებისა. მთავარი საკითხი ქორწინებისა და მისი ეკონომიურ საფუძვლის გირდაქმნა.

ელექტრონის სამრეწველოების გაფრევა გრძელდება. ტრამვაის მიმოსვლა შეჩერდა. ყოველგან წესიერებაა მუშების უმწიკლო ყოფაქცევის წყალობით. მუშების დელეგატები დადიან თეთრის ლენტებით მკლავებზე და აფრთხილებენ, არავინ დაარღვიოს წესიერება. საქსონის ლანდტაგში არჩევნების დროს კონსერვატორებმა სამი ადგილი დაკარგეს ლიბერალების სასარგებლოთ. სოციალ-დემოკრატებმა პოლდ-შტეინი გაიყვანეს.

შინაური ქრონიკა.

ჩვენ ვიცით, რომ წელს რუსეთს შიმშილი მოეღოს. სიმშილი რუსეთში ჩვეულებრივ მოვლენათ ვარდაიქცა. ისეთი წელიწადი იშვიათი იქნება, რომ რომელსამე გუბერნიაში ხალხი სიმშლისაგან არ იტანჯებოდეს. მაგრამ წრევანდელი სიმშილი სხვა წლის სიმშლის არა ვაგს. მხოლოდ 1892 წლის სიმშილი თუ შეედრება მას, წელს დამზიდა რამდენიმე გუბერნიის ხალხი, ე. ი. რამდენიმე ათი მილიონი გლეხკაცობა. სწორეთ წარმოუდგენელია ამოდენა ხალხის დამშვება, მაგრამ ეს ნამდვილი ამბავია, ოუციალურათ დამოწმებული. ჯერ მაშინაც კი, როცა ნიმშილობა არ არის, რუსის გალატაკებულ და წყალწალღებულ გლეხ-კაცობას უჭირს თავის შენახვა და ცოლ-შვილის გამოკვება, თორემ სიმშლობის დროს რაღა უნდა ითქვას. ისეთაც ეკონომიურ დაცემულ და შევიწროებულ რუსის გლეხობას წრევანდელი სიმშილობა სულ განადგურებას უქადის და მართლაც რა ეშველება მას? საიდან უნდა ელოდებოდეს იგი ხსნას? ვაზეთების გამოანგარიშებით, დამშვეულ გუბერნიების გამოსაკვებათ საქიროა 250 მილიონი მანეთი. მაგრამ ახლა უნდა იკითხოთ, თუ საიდან შეიძლება ამოდენა ფულის შოვნა? მთავრობა იმას ვერ იშოვნის, რადგანაც ყოველივე ჩანთქა უბედურბა ომმა. იმავე დღეშია ერობებიც, რადგანაც არც იმათ მოგოვებით რაიმე სახსარი სიმ-

შილობის წინააღმდეგ საბრძოლველათ. იმიტომ იბადება ს-შინელი კითხვა: მაშ რა მარევა ამოდენა დამშვეულ ხალხს? ნუ თუ იმას სიმშლისაგან საკვდილი მოეღოს? ყველაზე უსაშისროესი მტერი სიმშილია. მის დასამარცხებლათ არ გამოდგება არც თოფი და არც ზარბაზნი, არც ხიშტი და არც მათრახი. იმის დამლუბავ ჭგამანადგურებელ მოქმედებას ვერ შეაჩერებს ვერავითარი გარეშე ძალა. მასთან ბრძოლა შეუძელია მხოლოდ პურს, და აი იგი აკლია დამშვეულ გლეხკაცობას, სოფლის მუშა ხალხს, რომლის კისერზე ტრიალებს ამოდენა სახეიმწიფოს ხარჯები. მაგრამ ჩვენ ვცდებით როცა ვამბობთ, რომ რუსეთის გლეხობას პური არა აქვსო.

იმ დროს, როცა რუსის გლეხობას ლუკმა პური ენატრება საქმელათ, მის მიერ მოწვეული პური საზღვარ გარეთ გააქვთ და აი სწორეთ აქ არის დღევანდელი კაპიტალისტური წესწყობილების ძირითადი წინააღმდეგობა. აქ შინ ხალხი სიმშლისაგან იხოცება, და იმავე დროს კ. რუსეთის პური საზღვარ გარეთ გააქვთ. რათ არ რჩება ეს პური შინ ადგილობრივ მცხოვრებლების სიმშლისაგან დასახსნელათ? იმიტომ, რომ ადგილობრივ მცხოვრებლებს უკვე არავითარი სახსარი აღარ აქვთ პურის შესაძენათ. ცნობილია, რომ სიმშილობის დროს, რადგანათაც უფრო და უფრო ლატაკდება და დაბლა ეცემა ხალხი. იმდენათ უფრო და უფრო მდიდრდებიან ხალხის სისხლის მოწვევი წურბელები, ჩარჩები და საერთოთ ბურჟუა-კაპიტალისტები. ეს ზდება იმიტომ, რომ ხალხი იძულებული ხდება ნახევარ და ზოგჯერ მესხეთედ ფასათ გაყიდოს მისთვის სქირო ნივთები, რომლებიც ხელში უვარდებათ ჩარჩ-ვაქრებს, რომ შემდეგ როცა შემთხვევა მიეტყვით ერთი ორათ და ერთი სამათ გაასაღონ. თითო ის პური, რომელიც საზღვარ გარეთ გააქვთ, უმეტეს ნაწილათ ნახევრის ფასათ დამშვეული ხალხისაგან არის ნაყიდი. შეიძლება ვინმემ იკითხოს, დამშვეული ხალხი რიღასთვის ყიდის პურს, როცა ეს მას უჭირს. საქმეც იმაშია, რომ სწორეთ მშვიტ ხალხს უხდება მისთვის აუცილებლათ საქირო პურის და სამეურნეო ხელსაწყოს ჩაღის ფასათ გაყიდვა, ვინაიღგან ამას მას იძულებს ხაზინა, მკამულეები და მევახშეები, ვინაიღგან გლეხმა ჯერ ყველა ესენი უნდა დააკმაყოფილოს და მერე თავის თავისთვის იზრუნოს. და აი როცა თავისი თავისთვის ზრუნვას შეუდგება, მაშინ ხედავს, რომ მას აღარაფერი გაჩნია, რომ სიკვდილისაგან თავის დასახსნელათ იგი იძულებულია სამეურნეო იარაღებს გამოეთხოვოს. აქედან შეძენილი ფულთ იგი მამისისხლათ ყიდულობს მის მიერ ნახევარ ფასათ გაყიდულ პურს. მაგრამ ჩქარა მას ეს უკანასკნელი საშუალებაც ეცლება ხელიდან და მაშინ იწყება სისტემატიური სიმშლის თმენა მოელის თავისი საშინელი შედეგებით. იმავე დროს კი საზღვარ გარეთ ყოველ დღე მილიონობით გააქვთ რუსეთის პური.

და აქ თქვენ აშკარათ ხედავთ, თუ რა ძლიერი განხეთქილება, თუ რა წინააღმდეგობა ღვივის თანამედროვე საზოგადოების გულში. ერთის უბედურება მეორის ბენიერებას მეორეს გამდიდრებას ნიშნავს; ერთის გალატაკება და განადგურებას მოასწავებს. ამ უკანასკნელ დროს არც რუსეთის ბურჟუაზიას დაადგა მინცადამინც კარგი დღე: მისი ძლიერ მოსილი განვითარება როგორღაც შეფერხდა და იგი სისტიკათ დამარცხდა. მოგხსენებთ, რომ მან შინაური ბაზარი დაკეტა საზღვარგარეთიდან შემოტანილი საქონელისათვის. ამ რიგათ რუსეთის ხალხი შეიქნა მის მწველეთ ფურათ. რომელსაც იგი როგორც უნდა ისე წველიდა. ვინდა თუ არა უნდა უბეკვლათ იყიდო და ჩვენი თანამემამულის მიერ უვარვისათ შეზადებული საქონელი, და ისიც მაღალ ფა-

სებში, ვინაიდან სხვა გზა არ არის. საზღვარგარეთის იაფფასიანი და კარგი საქონელი შენთვის ხელმოქმედებულია, ვინაიდან მაღალი ბაჟების წყალობით იგი სრულებით არ მოიპოვება ჩვენ ბაზარზე ან მეტათ ძვირათ ღირს. მაგრამ რუსეთს გათამამებული ბურჟუაზია, რუსეთის ხალხის სასახლით და ხორციით გამძარი ბურჟუა-კაპიტალისტები დღეს შინაური ბაზრით აღარ კმაყოფილდებიან, ისინი უცხოეთის ბაზრის დასაპყრობათ ემზადებიან, ამაშია დახმობას უწყევს მათ მთავრობა; პირველ ხანებში კაპიტალისტებს აძლევდნენ საზღვარგარეუ გატანილ საქონელზე სხვადასხვა ჯილდოებს ფულათ, ვინც მეტ საქონელს გაიტანს, იმას უფრო მეტი ჯილდო ერგება. შემდეგ მთავრობა ადგება აგრესიულ პოლიტიკას, ცდილობს სხვა ქვეყნების შემოერთებას ბურჟუაზიისათვის ბაზრის მოსაპოვებლათ. ჩინეთის საქმეში ჩარევა, პორტ-არტურის, დალნის დაქვრა და მანჯურიის რკინის გზის გაყვანა მხოლოდ რუსეთის ბურჟუაზიის სასა-გებლოთ იყო გამოგონილი. მაგრამ აქ რუსეთის ბურჟუაზია მეტათ სასაკუთრად დაძაბუნდა: მან არა თუ დაკარგა ამ ვებებროფლა ქვეყანაში ყოველგვარი გავლენა, არა თუ იქ დიდი ხნით ამოიკვეთა ფეხი და მოეპოვა თავის საქონელისთვის გასაფრცვლებელი ბაზარი. არამედ ეს დამარცხება მის შინაურ ბაზარსაც შეუსუსტებს. ააბონისათან სავაჭრო ხელშეკრულება; რომელიც ზავის პირობებში შედის, უქვეყნლათ კარს გაუხსნის მთელ ცივიზიზში იაბონის და აგრეთვე ამერიკის და ინგლისის ბევრათ უფრო იაფფასიან და ბევრათ უფრო კარგი თვისების საქონელს, რომელსაც მოცილებას ვეღარ გაუწყებს რუსეთის საქონელი. ეს გარემოება უქვეყნლათ სამრეწველო კრიზისს გამოიწვევს. მაგრამ კრიზისი ისეთაც მშინვარებს დღეს რუსეთში. იგი შედეგია საზოგადოებრივ ცხოვრების მოუწყობლობის, გლეხების და ქალაქის მუშების არეულობებისა. ამ მხრით ყველაზე უფრო დიდი გავლენა აქონის ბაქოში და სხვა ადგილებში მოძრაობა-სიხლის ღვრამ, თათრებსა და სომხებს შორის მომხდარმა ყოველათ უაზრო შეტაკებამ. ყველა ამ გარემოებებმა შეაჩერეს ბურჟუაზიის და კაპიტალისტების მიერ მუშა ხალხის ვაყვლეფა, ე. ი. დროებით შეაჩერეს მდიდარ კლასების გამდიდრება. ამიტომ რუსეთის ბურჟუაზია საერთოთ და განსაკუთრებით ნავთის მრეწველები დიდ საგონებელს მიეცენ. ისინი მოთქვამენ, რომ იმათ განადგურება მოვლით, ასე გეგონებათ, რომ სიმშლიისაჲ სიკვდილი მოვლით. მოითხოვენ დახმარებას. შემწეობას. მთავრობას შეჩივიან თავიანთ გაქირვებულ მდგომარეობას და მისგან სხვადასხვა შემწეობას და დახმარებას ითხოვენ, თუ სესით, თუ შედავაით და სხვადასხვა გადასახადის პატიებით. მოდა და ნუ შეიბრალებ დამშუულ კაპიტალისტებს და გაქირვებულ მილიონერებს. და აი ეს ხდება ამ დროს, როცა რუსეთის გლეხობას ლუკმა პური არა აქვს, როცა მისი ცოლმშვილი ტიტველ-მშვიერი დაეხეტება, როცა აუარებელი მუშა ხალხი უსაქმოთ ქუჩაზე დაუიკლებს.

იმი სხვაა—სხვაში სხვაა...

მე ძალიან მომწონს ვაზ. „ივერიის“ ზოგიერთი მოწინავე წერილები. განსაკუთრებით ავტორის მიერ სახელ-მოუწერილი მეთაურები მომწონს, მკითხველო. ამიტომ—დილას, შევალ თუ არა რედაქციაში, უწინარეს ყოვლისა „ივერიას“ ვტაცებ ხელს, გადავშლი, და თუ ჩემი საყვარელი წერილი არის მეთაურათ მოთავსებული, გულის ფანქვალით დავეწაფები და სულ-განაბული ვკითხულობ. ვკითხულობ და ჩემს

ალტაცებას საზღვარი არა აქვს: ყოველივე ფრაზა გამოქვლილია ისე, როგორც სამქედურში, თითოეული სიტყვა ავტორის მაგარ ქუქას და დინჯათ წერის უნარს ამხელს. აზრი დიადი, მაუწომელი, ვერვინ ვერ მიხედეს რომელი. სიტყვაფრთოსანი ნიჭით ცხებული, დარბისელი, ცეცხლით გზნებული. ვკითხულობ და თვალ წინ მიდგას ავტორი იმ მომენტში. როცა იგი შემოქმედობს: რედაქტორის ოთახი, სამწერლო მაგიდა. ირგვლივ სამარისებური სიჩუმე მეფობს, რომელსაც მხოლოდ „ავტორის“ განშირებული ხენგმა არღვევს. ეს იმის ნიშანია, რომ პროცესი შემოქმედებისა დაწყებულიათავში ერთი მეორეზე საშინელი აზრი უტრიალებს „ავტორს“ და მისი პოზა და თვალთა ელფარება განარისებულ ოტვლოს მოგაგონებს. ასეთი სულიერი განწყობილება ავტორისა იმის მომასწავებელია, რომ იგი უსათულო „დასელებზე“ და „მოგზაურზე“ დაიწყებს წეზას. ერთი წამი კიდევ და მეღანში მაწებული კალამი ავტორის ნებისამებრ წინადადებას დასწერს. შემოქმედების პროცესი ცოტა ხნით შეწყდა, კლმის წრიბინი შეჩერდა და ოთახში კვლავ სიჩუმე ჩამოვარდა. ახლა წამდეგი ფრაზისთვისაა საქირო შემოქმედების პროცესის დაწყება და ავტორი იწყებს კიდევ. ოფლი წურწურით ჩამოსდის დაწვებზე და განშირებული სულის თქმა გვაჲნკობს, რომ ახალი ფრაზის თხზვა დაწყებულია... და ასე და ამ ნაირათ: მეორეს მესამე მოყვება, მეამეს—მეთხე, მეხუთე, სანამ ყველა ფრაზები აუ გამოიღვევა... შეთაური მზათ არის! კმაყოფილია ჩვენი ავტორი: მან დაამტკიცა, რომ „დასელები“ უწყებები არიან, ან „ბოიკოტი“ ინგლისელებმა გამოიგონეს, ან და სოციალ-დემოკრატები ორი კაცის ინტერესებს იცავენ. ან კიდევ მუშათა პარტაას ჩვენში არავითარა ძალა არა აქვს, დაამტკიცა ყოველივე ეს და მის კმაყოფილებას საზღვარი არა აქვს. გამოიანგარიშა დაახლოვებით დაწერილი სტრიქონების რაოდენობა და ბედნიერათ ამოისუნთქა.

ასე მაქვს წარმოდგენილი იმ მოწინავე წერილების თხზვა, რომელნიც მე ძალიან მიყვარს... ჩვენში ბევრია მწერლები, ძალიან ბევრი; ყოველი ქართველი მწერალი განირჩევა ერთი მეორისაგან, მარა ჩვენი ავტორი სულ სხვაა:

იგი არა გავს არც „სიტყვას“, ფელეტონების წყაროსა, რომელიც „ცნობის ფურცელისა“ ამშვენებს საბაღნაროსა; არ გავს არც „იას“ შევნიერს, ნახათ ზრილს, „ეკალოვანსა“, ასაკით: დავაჲკაცებულს. აზრით კი მკორე წლოვანსა; არ გავს არც „გ. რ.“-ს მადლიანს, ნაზს და უბრყვილი მწერალსა, პლატონიურათ რომ ეტრფის აგარაულ კითხვის მწვერვალსა; ვანო რამიშვილს სულ არ გავს, ფრაიბურგელსა დევსაო, რომლის წინაშე ბელტოვი დამარცხებული ძვესაო; არც ვაზიანს გავს უებროს, პუბლიცისტს პოეტოვანსა, ქვეყნის ქვეიანთა აზრს რომ ფენს „ცნობასა ფურცელოვანსა“. არც იმ ჩიტძეს, რომელსაც ძალიან უყვარს წერაო. რომელმაც „აღუმა“ და მეფე ვერ შეათანხმა, ვერაო. იგი სულ სხვაა, იკუთხობს მისი ნათელი სახეო, იმ დღეს, მკითხველო, გაზეთში მისი წერილი ნახეო? „როგორ გაციცხეს გაზეთში ჩვენ დროის მატრაკვეცაო! მას ვერ დაეთმო, რადგანაც მატრაკვეცა ვარ მეცაო! ან მახარაქმე უმსგავსომ სწორათ რომ გამამხეცაო“, და ფაფარშლილი მწერალი მტერს გათფრებით ეცაო. დასქექ-დაქუხა, დაელა და შეაშფოთა ზეცაო: „ჩემს სიტყვებს, ცეცხლში ნაწრთობსა, ვერ გაუზგარდეს კლდეცაო. იმდენს ვაგინებ, რომ შედრკეს „ივერიისა“ ბქეცაო, ამა გებდე და კვლავაც ასხენე მატრაკვეცაო!“...

თავგან.

საქუთარო სახის დანახვა.

ძველი რომაელები ამბობდნენ: როცა ღმერთები კაცის გაუბედურებას მოინდომებენ, პირველათ მას ქუხას დაუკარგავენა. სწორეთ ეს გამახსენდა, როცა გაზ. „ივერიის“ № 168-ში მეთაურის წერილი წაიკითხე. დინჯზე უდინჯეს, ზომიერზე უზომიერეს და დარბაისელზე უდარბაისელეს „ივერიას“ ყოველივე ეს თვისებები დაუკარგავს და ბრახმორყული პირიდან დორბლებსა ყრის. გაზეთს დაუვიწყია და თავისივე ფეხით გაუთელავს ის, რასაც იგი ამ რამდენიმე დღის წინეთ ქადაგებდა. დაუვიწყია თავისი საკუთარი სიტყვები, რომლებიც დასტამბული იყო „ივერიის“ № 158-ში, სახელდობ: „საქირაა, რომ ყოველი პარტიის კაცი თავის იდეურ მოწინააღმდეგეში პატივს ცემდეს ადამიანს და მორიდებით ეპყრობოდეს მის ადამიანურ ღირსებას“-ო. ყოველივე ეს ქებული რედაქციის ქებულმა ხელმძღვანელმა დაივიწყა, ფეხქვეშ გათელა და ყველას აშკარათ დაანახვა, თუ მართლა თავის იდეურ მოწინააღმდეგეს როგორ უყურებს იგი ან როგორ ეპყრობა მის ადამიანურ ღირსებას. შეგვაშკო რა მეთაურის ავტორმა ყოველგვარი უწმაწური ლანძღვა-გინებით, ბოლოს მან სულით ავთამყოფო ანუ უფრო გარკვევით რომ ვთქვათ გიჟი გვიწოდა და კრაფტ-ებინგის საფადმყოფოში გაგვგზავნა სააქიმოა. აი როგორი მოპყრობა ცოდნია განახლებული რედაქციის ხელმძღვანელს, რედაქტორს ფილ. გოგინაიშვილს. აი თურმე თავის იდეურ მოწინააღმდეგეში როგორა ცემს იგი პატივს ადამიანს და როგორ მორიდებით ეპყრობა მის ადამიანურ ღირსებას!“ აი თურმე რას ქვიებია „ივერიის“, დღევანდელი ხელმძღვანელის აზრით, ადამიანის პატივის ცემა და ადამიანური ღირსების მალა დაყენება. როგორც ვიცით „ივერიის“ წინანდელი ცნობილი ხელმძღვანელიც, თ დ ი. ქავჭავაძეც, სწორეთ ასე იქცეოდა. იგიც ადამიანის მალა ღირსებაზე, პიროვნების ხელუხლებობაზე, კაცურ კაცობაზე და სხვა ამ გვარებზე გაიძახოდა სიტყვით და იმავე დროს კი საქმით ყოველი ფეხის ნაბიჯზე, როგორც მწერლობაში, ისე სხვა სფეროშიც სხვის პიროვნებას, სხვის ადამიანურ ღირსებას ქელავდა და ჯეკნიდა. განახლებულ „ივერიას“, როგორც ეტყობა, კარგათ შეუთვისებია ძველ „ივერიის“ ზნე-ხასიათი. მაგრამ ეს ჩვენთვის ახალი ამბავი არ არის, და არც ისე რიგათ საინტერესოა. ამ ჟამათ ჩვენთვის საყურადღებო სულ სხვა გარემოებაა, სახელდობ ის, თუ რა იყო იმის მიზეზი, რომ პატივცემულმა რედაქციამ ყოველგვარი მორიდება და ადამიანის ღირსების პატივის ცემა დაკარგა. თურმე ნუ იტყვით ყველა ამის მიზეზი ყოფილა ჩემი წერილი „ისტორიული მატრაკეცები“ ყოველივე ის, რასაც ჩვენ თანამედროვე მატრაკეცებზე ვწერდით, „ივერიის“ ხელმძღვანელს თავის თავზე მიუღია და აშკარათ, ყველას გასაგონათ გაიძახის, რომ მახარაძეს აქ მე და ჩემი ამხანაგები ყავს გამოყვანილი. მოგვყავს აქ სიტყვა-სიტყვით „ივერიის“ მეთაურის ის ადგილი, სადაც ეს გასაშტერებელი ამბავია მოთხრობილი, ვინაიდან ეს საყურადღებო არა მარტო დღევანდელი თაობის ერთი ნაწილის დასახსნათებლათ, არამედ იგი საინტერესო იქნება მომავალი თაობისათვისაც. აი ეს ადგილიც.

პირველათ ახლანდელ „ივერიის“ ახირებულ ბაგაჟის პატრონმა ხელმძღვანელმა უღალიტა, ხალხს: დაბრუნდა საზღვარ გარეუიდან და ბ-ნ მახარაძეს არ მიემხრო. ამავე ხალ-

ხის დამლუბველ გზას დააცა ფრებიურგში მოსწავლე რამი-შვილი, რომელიც, ბ-ნ მახარაძის სიტყვით, ხალხს უპატიოსნოთ ლალატობს. იმავე გზას მიყვა კიდევ ერთი ქართველი, თუ არ ვცდებით, ამ ჟამათ გერმანიაში მოსწავლე. დასასრულ ასეთივე გზა აირჩია ბ-ნმა ვლ. დარჩიაშვილმაც, რომელმაც, ერთ თავის საგაზეთო წერილში, გაბედა და სიყვარულის გრძნობით მოიხსენია თავისი სამშობლო. და, მოგვხსენებათ, ბ-ნ მახარაძეს ისე არ ააღვლევეს რა, როგორც სამშობლოს ხსენება, ვინაიდან პროლეტარიატს და მაშასადამე, მის იდეოლოგსაც „სამშობლო არა აქვს-ო“.

აი თურმე ვინ ყოფილა ისინი, ვინც ჩვენ მატრაკეცების სახელით მოგნათლეთ! სახელი და დიდება გაზ. „ივერიის“ მეთაურის. ავტორს ასეთი მიხედვისათვის! მართალია ჩვენ ვწერდით ჩვენი დროის მატრაკეცებზე და რამდენათაც ჩვენი სუსტი ძალ-ღონე შეგვწევდა იმათი დახასიათება გვინდოდა. მაგრამ იმას ვერასოდეს ვერ წარმოვიდგენდი, რომ ჩვენი ცდა ისეთი გამოდგებოდა, რომ იმაში ნათლათ დინახვადენ თავიანთ თავს ზოგიერთი ჩვენი ლიტერატორები. მაგრამ ჩვენი მოლოდინი არ გამართლდა, და გაზ. „ივერიის“ მეთაური წერილის ავტორმა ჩვენ სუსტ დახასიათებაში ნათლათ ამოიკითხა ოთხი პირის დახასიათება: ბ-ნ ფ. გოგინაიშვილის, ივ. რამიშვილის, კლ. დარჩიაშვილის და კიდევ ერთი უცნობის, რომელიც თურმე ამ ჟამათ გერმანიაში სწავლობს*) სწორეთ გასაშტერებელი ამბავია! ჩვენ ვცდილობდით რამდენიმეთ დაგვეხასიათებია, ჩვენი დროის მატრაკეცები, საზოგადოებისათვის გვეჩვენებია მათი მოქმედების ყალბი საფუძველი, დაგვენახებებია მათი მეტრჩობა, ორგულობა, მლიქვნელობა, გაიძვერაობა, პირფერობა და სხვ. ვერაფერ ვერ უარყოფს, რომ ასეთი „მოდვაწებია“ მრავალთაგან უმრავლესია, როგორც სხვაგან, ისე ჩვენშიაც. მაგრამ „ივერიის“ მეთაურის ავტორს გადაუწყვეტია, რომ, ჩვენ ვითომც მხოლოთ „ივერიის“ ბურჯები გვეყოლოდეს მხედველობაში, როცა თანამედროვე მატრაკეცებზე ვწერდით. ვისაც ჩვენი წერილი წაკითხული აქვს, იმას უეჭველათ ეხსომება, რომ ჩვენ იქ ვახსნათებდით მატრაკეცას საზოგადოთ, ცხოვრების ყველა სფეროში და მხოლოთ განსაკუთრებით ყურადღებას ვაქცევდით ლიტერატურულ მატრაკეცებს. გაზ. „ივერიას“ კი მოჩვენებია, რომ ჩვენ მხოლოთ „ივერიის“ დღევანდელ ხელმძღვანელზე, ე. ი. ფ. გოგინაიშვილზე, ივ. რამიშვილზე, ვლ. დარჩიაშვილზე და კიდევ ერთ უცნობ ახალგაზდაზე ვწერდით. საიდან გამოიყვანა მან ასეთი დასკვნა, რა მოსაზრების ძალით ამტკიცებს ამას ჩვენი ავტორი, ეს ჩვენ არ ვიცით. მართალია ჩვენ ლიტერატურულ მატრაკეცებზე ვწერდით, მაგრამ ლიტერატურა ხომ მარტო ამ ოთხი კაცის მოწიპოლის არ შეადგენს. ან შეიძლება მან იმ მოსაზრებით იხელმძღვანელა, რომ ვითომც ჩვენ მხოლოთ საზღვარგარეთ სწავლა მიღებული ლიტერატორები გვეყვანდა მხედველობაში, მაგრამ ეს მოსაზრებაც ყოველად უსაფუძვლოა, ვინაიდან საზღვარგარეთ სწავლამიღებული ლიტერატორები ჩვენში გარდა იმ ოთხი პირისა სხვებიც არიან. შეიძლება კიდევ ხსენებული წერილის ავტორს ეგონა, რომ ჩვენ მხოლოთ განსაკუთრებით „ივერიის“ თანამშრომლები გვეყვანდა მხედველობა

*) პატივცემული რედაქცია კის იზამდა პარემ ამ უცნობის ვინაობაც გამოეაშკარაებებია, ვინაიდან საზოგადოებისათვის მეტათ საქირაო იცოდეს, თუ ვინ ემზადება სამატრაკეცო ასპარეზზე სამოქმედოთ.

ში, მაგრამ ვინ არ იცის, რომ გარდა დასახელებული პირებისა, „ივერიის“ სხვა თანამშრომლებიცა ყავს, და რატომ პატივცემულმა ავტორმა ისინიც არ დაასახელა, რატომ ჩვენ წერილში მან მხოლოდ ოთხი კაცის დახასიათება ამოიკითხა?

რას უნდა მივაწეროთ ეს გარემოება? ერთა ქართული ანდაზა ამბობს: მელას რაც ავონდებოდა, ის ესიზრმებოდაო. სწორეთ ასე მოსდის „ივერიის“ ხელმძღვანელს. მახინჯს ყოყოველთვის ეხარება თავისი სახის დანახვა, ისე როგორც ქვეშაირტების მდევნელს ქვეშაირტების გაგონება. თუ მართლა, „ივერიის“ მეთაურის ავტორი ჩამოთვლილი პირებში მატრაკვეციებსა — ხელადვად, რათ გვმოაცხადო საქვეყნოთ, რომ მხარაძე მხოლოდ ამათ უწოდებს მატრაკვეციებსო. მაგრამ რადგანაც „ივერიის“ რედაქცია ასე მოიქცა, ალბათ რაიმე გასამართლებელი საბუთი ქონდა. ეს საბუთი კი იმაში მდგომარეობს, რომ მის მიერ დასახელებულ პირებს აშკარათ ემჩნევთ ყველა ის თვისებები, რომლებიც ჩვენ წერილში იყო ჩამოთვლილი მატრაკვეციების დასახსიათებლათ. ჩვენ დამწავვე არავართ იმაში, რომ ჩვენ დახასიათებაში ზოგიერთ ვაჭბატონებმა თავისი საკუთარი სახე დაინახეს, მაგრამ ჩვენ რა შეუაში ვართ თუ რომ ეს სახე მახინჯია! სარკე ხომ იმას აჩვენებს, რაც ნამდვილათაა, ამიტომ ჩვენ კარგათ გვესმის „ივერიის“ განზრახვა და სიბრახე. სიყალბის მჩმახავს მხოლოდ სიმართლის ეშინია. ჩვენი ნათქვამი რომ სიმართლეს მოკლებული ყოფილიყო, ბბ. გოგიჩაიშვილები ასე რიგათ როდი განრისხდებოდნენ და ასეთ სიბრახეს კი არ გამოიჩენდნენ.

თვის წერილში ჩვენ არავის პირადათ არ ვცხებოდით, — ჩვენ მხოლოდ საზოგადოთ ვწერდით მატრაკვეციებზე. მაგრამ რადგანაც „ივერიის“ რედაქციამ ქართველ საზოგადოებას იძენი სამახსურო გაუწია, რომ ოთხი მატრაკვეცა პირადათ დაასახელა, ამიტომ მეტი არ იქნება, რომ იმათ სამატრაკვეცო მოღვაწეობას რამდენიმეთ მაინც ფარდა აეხადოს. ჩვენ აქ არაფერს ვიტყვით ბ-ნ ვლ. დარჩიაშვილის შესახებ, ვინაიდან ჯერ ჯერობით მისი ფიზიონომია ჩვენ კიდევ გამოურკვეველათ მიგვიჩნია, ვინაიდან ჯერ კიდევ იგი რაღაც რყევაშია და თითონაც კარგათ არ ესმის, ვის ან რას მიეძბროს. არაფერს ვიტყვით აგრეთვე არც ბ-ნ ივ. რამიშვილის შესახებ, ვინაიდან მისი «მოღვაწეობა» ჯერ კიდევ მეტათ უმნიშვნელოა, ანუ როგორც ფრანგებმა ამბობენ იგი ჯერ *quantité negligible* წარმოადგენს. მით უმეტეს ეს უცნობი ახალგაზღვის შესახებ უნდა ითქვას, რომლის ვინაობას, არ ვიცით, რა მოსაზრებით, მალავს „ივერიის“ რედაქცია. დაგვიჩა მამ ბ-ნი ფ. გოგიჩაიშვილი, და მის შესახებ სწორეთ ღირს ლაპარაკი. სამწუხაროთ, აქ ჩვენ მას დაწვრილებით ვერ შევვებებით; მაგ., სრულებით ვერ შევვებებით მის მოღვაწეობას ლიტერატურულ ასპარეზზე, სანამ იგი განახლებულ „ივერიის“ ხელმძღვანელი არ შეიქნებოდა. მაგრამ მისი მოღვაწეობის მოკლე განხილვაც კი საკმარისი იქნება ჩვენი მიზნისთვის.

დავიწყეთ „ივერიის“ პირველ ნომრიდან. აქ მას ერთი მხრით თავისი თავი და თავისი ორგანო მუშა ხალხის ქომავათ და დამცველათ გამოყავდა. მაგრამ მეორე მხრით, იმავე სარედაქციაო წერილში მუშა ხალხის ინტერესებს დალატობდა და აშკარათ ჩვენი ქართველი ბურჟუა-კაპიტალისტების ინტერესებს ესარჩლებოდა და მფარველობას უწევდა. აი რას წერდა იგი: „ქართველი გლეხი, მაგ., ღარიბია არა მარტო იმ მიზეზით, რომ იგი მემამულეს დიდ ღალას აძლევს და ბევრ სხვადასხვა ვეარ გადასახადს იხდის, არამედ იმიტომაც, რომ იგი განუნათლებელია, მისი წარმოების ტენიკა ძველებურია და შრომა მცირე ნაყოფის მიმცემია. ქართველი

მუშა მცირე ქირას იღებს *) არა მარტო იმ მიზეზით, რომ მასში კლასობრივი თვითცნობიერება და ორგანიზაციის საჭიროების შეგნება ჯერ კიდევ სუსტია, არამედ იმიტომაც, რომ ადგილობრივი მრეწველი (ქართველი, რა თქმა უნდა. ფ. მ.) კაპიტალისტურ მოღვაწეობის გამო, თანამედროვე გაუმჯობესებელ იარაღებით ვერ სარგებლობს და წარმოებას, ნაწარმოებთა რაოდენობისა და მოგების მხრივ, ვერ აბარაქიანებს. თუ ჩვენ, ერთის მხრივ, მომხრე ვართ კლასიურ ბრძოლისა მშრომელის ეკონომიური მდგომარეობის გასაუმჯესებლათ, მეორე მხრით მომხრე ვართ ყველა იმ ვეარ ღონისძიება-საშუალებათა, რომელნიც ხელს შეუწყობენ საერთოთ მთელ საზოგადოებაში სწავლა-ცოდნის გავრცელებას, ერის საწარმოო ძალის განვითარებას. ესა და სხვა მსგავსი მუშაობა არის ისეთი საქმე, რომლის საგანი უფრო ზოგადი კულტურული ხასიათი აქვს და რომელიც ჩვენ, კლასობრივ ბრძოლასთან ერთათ, ფრიად საჭიროა და სასარგებლოთ მიგვაჩნია“. ანუ მოკლეთ: „ეროვნული თვითცნობიერება და ერთობა, როცა საქმე ეროვნულ არსებობასა და ისტორიული კულტურის დაცვას შეეხება, კლასობრივი თვითცნობიერება და საეკონომიო ბრძოლა როცა საკითხი შინაურ საზოგადოებრივ ურთიერთობათა განკარგებასა და მშრომელი ხალხის ეკონომიურ ინტერესების დაცვას შეეხება, — აი გზა, რომელიც ჩვენ სწორათ და ნაყოფიერათ მიგვაყენია“.

აქედან მკითხველი აშკარათ ხედავს, თუ რა გზა აურჩევია ბ-ნ ფ. გოგიჩაიშვილს საზოგადოებრივ ასპარეზზე მოღვაწეობისათვის. მისი პროგრამა ისეთია, რომელიც შეუერთდება ყველა ქვეყნის ნაციონალ-ლიბერალს, ე. ი. ბურჟუაზიის იდეოლოგს. იგი აშკარათ გამოდის, რა თქმა უნდა, მუშა ხალხის წინააღმდეგ, იგი არ ებრძვის არც მუშების ორგანიზაციებს და არც მათში თვითცნობიერების განვითარების საქმეს, თუ ყოველსავე ამას მას-სურ ეკონომიური მდგომარეობის გაუმჯობესება აქვს მხედველობაში და მიმართული არ არის ქართველი მემამულეების და ქართველ მრეწველების წინააღმდეგ. ე. ი. ბ-ნ ფ. გოგიჩაიშვილს რწამს კლასობრივი ბრძოლა, თუ რომ ეს უკანასკნელი ეროვნული თვითცნობიერების განვითარებას ხელს არ უშლის. ეროვნული თვითცნობიერება — ეს იგივე ბურჟუაზიის იდეოლოგიაა, ვინაიდან იგი ჩვენ გვასწავლის: თუ ქართველი მუშა მცირე ქირას ღებულობს, ეს იმიტომ რომ ქართველ კაპიტალისტს მცირე შემოსავალი აქვს, აქედან ერთათერთი დასკვნა ასეთია: ხელი შევეწყუთ ქართველ კაპიტალისტების გამდიდრებას და მაშინ ისინი მუშის ხელფასს მალა აწვევენ. ვარდა ამისა, ნუ დავიწყებთ, რომ ქართველი გლეხი, ჩვენი ავტორის აზრით, ღარიბია არა იმ მიზეზით, რომ იგი დიდ ღალას აძლევს მემამულეს და სხვადასხვა ვეარ გადასახადს იხდის, არამედ იმიტომაც, რომ იგი განუნათლებელია, ტენიკის არა გაეგება რა, სწავლა ცოდნა მას არა აქვს და სხვა. როგორც ხედავთ, ასეთი აზრების გავრცელება, ბ-ნ გოგიჩაიშვილის აზრით, იგივე კლასობრივი შეგნების გავრცელებაა. თქვე დალოცვილო, ამას ხომ ნეტარხსენებული ი. ჯავახიძის დროინდელი „ივერიაც“ არ ყოფდა უარს; სწორეთ მაშინაც ასე მსჯელობდნენ დღეს თქვენ მიერ განახლებული „ივერიის“ ფურკლებზე. განსხვავება აქ მხოლოდ იმაშია, რომ თქვენ ეს აზრი უფრო ბუნდოვანათ ვაყავთ. იკოდეთ, რომ კლასობრივი ბრძოლის ერთი მხრით და ეროვნული თვითცნობიერების და ერთობის იდეის მეორე მხრით შერიგება ყოველად

*) ხაზს ყველგან ჩვენ ვუსვამთ.

შეუძლებელია. და ის, ვინც ამას ქადაგებს, არა თუ ბურჟუაზიას ქომაგობს და ესარჩლება, არამედ იგი მუშა ხალხში შეგნების განვითარებას აბრკოლებს, რასაკვირველია, ეს ხდება იმდენათ, რამდენათაც ასეთ პირს გავლენა აქვს მუშა ხალხში. და აი ბ-ნი ფ. გოგიჩაიშვილი სისტემატიურათ აღდას მის მიერ არჩეულ გზას: იგი ვითომც მუშა ხალხის მოსარჩლე გამოდის, ვითომც კლასობრივ ბრძოლას აღიარებს, და ნამდვილათ კი ამ ბრძოლას აბნელებს, ბურჟუსში ახვევს. ოა საკითხსაც შეეხება იგი, მუდამ ნაციონალურ-ბურჟუაზიული თვალთახედვის წერტილიდან უნდა შეხედოს მას. იგი გვიქადაგებს, რომ დღეს, როცა საზოგადოება დაყოფილია მოწინააღმდეგე კლასებათ, შეიძლება, რომ ერთ და იგივე დროს ყველა ამ კლასების ინტერესებს ემსახურო ერთნაირათ. ასეთი საძახური რომ ბურჟუაზიის სამსახურია, რომ ეს ბურჟუაზიის მოსარჩლეობას ნიშნავს და მაშასადამე მუშა ხალხის ღალატის, ეს მას როდი ჯერა. როცა მას ამის შეურყეველ დასამოკიცებელ საბუთზე გაუთითებთ, იგი თამამათ გაიძახის, რომ ეს სასაქლოა, სიცილის ღირსი და მეტი არაფერია. მეორე შემთხვევაში იგი „კავკასიის კალენდარს“ იმოწმებს და ამ ყოვლად გამოუღვგავს წყაროს ცნობებს „ადგილობრივ ცხოვრებაზე დაკვირვებას“ უწოდებს (იხ. „ივერია“ № 140). ვისთვისაც მეცნიერება და მეცნიერული გამოკვლევა ასე ადვილათ ხელ-წამოსაკრავი არ არის, ვინც ცოტაოდნათ მაინც ცემს პატივს მეცნიერებას, იმას უუქველათ გააოცებს ეს გარემოება: როგორ მოხდა, რომ პოლიტიკური ეკონომიის დოქტორი ასეთი ნდობით ექცევა „კავკასიის კალენდარის“ ცნობებს და თავის დასკვნებს იმაზე ამყარებს? თავისი მასწავლებლის მაინც როგორ არ რკნუნენია, როცა პოლიციის მოხელეების მიერ შეთხზულ ცნობებს იგი „ადგილობრივ ცხოვრებაზე დაკვირვებას“ უწოდებს? მაგრამ ნუ გგონიათ, რომ ბ-ნი ფ. გოგიჩაიშვილი მართლაც ისეთი უვიკი იყოს, რომ მას არ გაეგებოდეს „კავკასიის კალენდარის“ სტატისტიკური ცნობების ფასი. საქმეც ის არის, რომ ეს მას კარგათ გაეგება, მაგრამ მიუხედავად ამისა იგი მაინც ამ ცნობებს იმოწმებს თავის მოწინააღმდეგეთა დასამარცხებლათ. იგი არაფერს არ ზოგავს, ოღონდ კი ქართველ მემამულეების, ქართველ კაპიტალისტების და ქართველ მოხელეების გული მოიგოს. გაიხსენეთ მისი წერილები: „ერთი გამწესების გამო (ივერია“ № 9); „ყალბი დასკვნა“ (№ 151) კახეთის მევენახეების საზოგადოებას იცავს მუშების წინააღმდეგ, და თქვენ დარწმუნდებით, თუ ვის ემსახურება იგი ღ ვისი მონა-მორჩილია, და იმავე დროს კი ბ-ნი გოგიჩაიშვილი გაიძახის, რომ იგი მშრომელი ხალხის, მუშების ინტერესების დამცველია, რომ იგი მუდამ იმათ ექომაგება და ესარჩლება. აქედან აშკარა უნდა იყოს, თუ რათ მიუღია თავის თავზე ბ-ნი გოგიჩაიშვილის ყოველივე ის, რასაც ჩვენ მატრაკვეციებზე ვწერდით.

Не моя тутъ вина... თუმც ბ-ნი ფ. გოგიჩაიშვილი ამ განმარტებით არ დაკმაყოფილდება, იმ შემთხვევაში ჩვენ იძულებული შევიქნებით მის „მოღვაწეობას“ უფრო დაწვრილებით შევხებით.

ფ. მახარაძე.

სომხების იდეოლოგია.

(წერილი რედაქციას შიშართ).

ახალ შობილ მყვირალა გახეთ „არშალუისის“ ფურცლებზე ამოვიკითხე, რომ ზოგიერთი გახეთები და, სხვათა შორის, „მოგზაური“ სომეხ-მამკლანთა ქლეთაში ბრალსა სდებენ სომეხთა ინტელიგენციის იდეოლოგებს. „არშალუისის“

რასაკვირველია, არ მოსწონს „მოგზაურის“ ასეთი აზრი და თავისებურათ კიცხავს ამ „უცხო“ გახეთს.

„მოგზაური“ ბრალსა სდებს სომეხთა ბურჟუაზიულ იდეოლოგებს; სტუქსავს მას და ამბობს, რომ მათ ისარგებლეს სომხის პროლეტარიატის შეუფერებლობით და უფსკრულისკენ გააქანეს იგი.

ეს სრული ქეშმარიტებაა და მე ორივე ხელს ვაწერ ასეთ შეხედულობაზე.

მე ძალიან დაახლოვებით ვიცნობ ზემოხსენებულ იდეოლოგთა პოზიციას, ვიცი თუ რამდენი უბედურება დაატებეს მათ თავზე სომხის პროლეტარიატს და ამიტომ არ შემიძლია ზიზღით არ მოვიხსენიო იგინი...

აქ არ შეეხები იმას, თუ რა როლს თამაშობდენ ჟლეტიის საქმეში თათართა ინტელიგენცია და „ბეგები“; ვიტყვი მხოლოთ რომ ესენი არა თუ უფსკრულისკენ მააქანებდენ თავის „თანამომეგებს“, უშლიდენ კიდევ ამ უფსკრულიდან თავის დახწყევას... მიუხედავად ამისა მე მწამს, რომ თათრებს შორის მოინახებიან ისეთი პატიოსანი და შეგნებული ქუშაკები, რომელნიც სულით და გულით ცდილობდენ და კვლავ კიდევ უფრო თავდაიწყებთ ეცდებიან წამოაყენონ თათრების ბნელი და შეუფერებელი მასეა და შეგნება შეიტანონ მასში.

მე, რასაკვირველია, აზრათაც არ მომდის სომეხთა იდეოლოგებს მათ „იდეცზე“ უარის თქმა მოგთხოვო, რადგან ვიცი რომ მათ თავიანთი „განათლება“ ბურჟუაზიის ნასუფრალის წყალობით მიუღიათ და ამისთვის ვალდებულნი არიან მონა-მორჩილათ დააცონ თავიანთ კეთილისმყოფელთა ინტერესებთ.

ჩვენთვის აშკარაა, რომ თავის „წმინდა“ მიზნების ვასახორციელებლათ იგინი არავითარ საშვალეებას არ ზოგავენ და შოკინისტურ და ვიწრო ნაციონალისტურ აზრების გავრცელებით მათ სურთ ზავი ჩამოაკლონ ორ შეურიგებელ მტერებს — ბურჟუაზიასა და პროლეტარიატს შორის.

თუმცა ასეთი „ლოლიკა“ უტაქტო ბურჟუაზიისა ნამდვილ ლოლიკასთან შორს არის, მაგრამ მას გასავალი აქვს შეუგნებელ ხალხში: ბურჟუაზიის იდეოლოგი მიდის ასეთ მასაში, აღგზნებულათ ისერის მალაქყარდოვან, ამაჰლელარებელ სიტყვებს, რომელნიც შეუგნებლათ ეროვნულ გრძნობაზე მოქმედობენ. თუ ვინმე ეკონომიურ მდგომარეობაზე და შეუგნებლობაზე ელაპარაკება პროლეტარიატს, მაშინვე გამოხტებიან რამოდენიმე იდეოლოგები, რომელნიც თავისთავს მარქსიტებს უწოდებენ და პირზე ქაფმომდგარი იწყებენ ყვირილს სომეხთა ერის „ისტორიულ“ წარსულის შესახებ.

ბბ. იდეოლოგებო! ნუ თუ გგონიათ, რომ თქვენი ხრიკები ქვეყანას თვალს აუხვევენ? მოიგონეთ 7 აგვისტო ვანქის სობოროში. იქ მომხდარ ამბავს რომ თათრებს ან სხვა ბნელ ხალხს შორის ქანოლა ადგილი, ხომ საშინელი სისხლის ღვრა აუცილებელი იყო. მხოლოთ ხალხის შეგნებამ აგვაცდინა ასეთი უბედურება...

ნუ თუ თქვენ, მარქსიზმის და ლიბერალიზმის ნიღაბით ახლაც ფიქრობთ თქვენი სახე დაუშმალოთ თქვენს მეზობლებს? როდესაც გაიძახით თავმომწონეთ, „სომეხები განათლებული და კულტურული ხალხიაო“, თქვენ გყავთ სახეში „კლუმის ჰუბლიკა“, ერის ისეთი ნაწილი, რომელიც ყვლეფს და ჩაგრავს ხალხს.

მკითხველო, ვთქვით თქვენ გაინტერესებს სომეხების ყოფა-ცხოვრება და გინდათ სთქვით რამე ან დისწეროთ ამ ხალხის მდგომარეობაზე ან კლასობრივ წინააღმდეგობაზე. ვი თქვენი ბრალი, თუ კრინტი დასძარით შესახებ სომეხთა

ბურჟუაზიულ იდეოლოგიებს; მუდამ ბურჟუაზიის თავგამოდებული დამცველი სომხური პრესა გაათურებული დაგვიცემათ თავზე და გაგვკლავს იცოდეთ. ახლა ჩვენთვის აშკარაა, თუ რა ძნელია სომხის ხალხის სიბნელიდან გამოყვანა....

ხარკ.

თფილისი.

ბ ა ძ მ ს ა მ ზ მ ა ი.

მთელი ჩვენი ცხოვრება თითქოს საშინელებათა დაუშრეტელ წყაროთ გადაიქცა; ჩვენს მოგონებაში მთელი „პანორამა“, იმ საშინელ ამბავთა, რომელიც განიცადა ჩვენმა ქვეყანამ: ჩვენ თვალწინ გვიდგა გამელისა და კიშინევის აწიოკება, ბეტერბურგელ მუშების უდანაშაულო სისხლი, კურსკისა და პსკოვის ბავშვები და სხვ. და სხვ., მაგრამ ყველაფერი ეს ბაქოელ ამბებთან შედარებით კრთება... მკითხველმა უპეე იცის, თუ რა საშინელი ამბავი დატრიალდა ბაქოსა და მის მიდამოებში აგვისტოს 20—26 რიცხვებში. მაგრამ საშინელი გავლილი უბედურება და ყოველ წუთში სიკვდილის მოლოდინი კი არ ყოფილა თურმე, საშინელია ის შედეგი, რომელიც ამ ამბებს მოყვა. ორი-სამი კვირის წინ „ნავთის სამეფოში“ ცხოვრება სდუღდა. სამუშაო დაზავსა და მიწის საბურღავ მანქანას დაეკავშირება რამდენიმე ათი ათასი მუშას რუსსა და ებრაელს, პოლონელს და გერმანელს, ქართველსა და ლეკს, სომეხსა და თათარ მუშას — ერთ ბედის ქვეშ მყოფთ — ერთნაირი მდგომარეობა აკავშირებდა და ერთ საერთო მიზანს უხატავდა... ამათი შრომით დამზადებული საქონლით აქ, ბაქოში, სავსე იყო მწარმოებელთა თვალუწვდენელი ბეღლები, იქ კი, ბაქოს გარეთ, იგივე საქონელი მახუთის, ნავთის და ბენზინის სახით მთელ მსოფლიო ბაზარს მოდებოდა. რამდენიმე ასი ათასი გარეშე მწარმოებაში მომუშავე ხალხის იღბლი და მოკიდებულები იყო ამ წარმოებაზე, ათასობით ეხვია ხალხი საქონლის ბაზარზე გადატანას, ათი ათასი მუშა დაქსაქსული იყო ამ წარმოების საადგილ-მიცემო საქმეში... დღეს კი შეწყდა მოძრაე ბაქოს მაჯის-ცემა და მასთან ერთათ ბევრი გარეშე მწარმოებაც საფრთხეში ჩავარდა. შეუბრალებელმა ცეცხლმა შთანთქა მდიდრების მილიონები და მასთან ერთათ მუდმივი შრომით თავის მრჩენელი რამდენიმე ათი და ასი ათასი მუშა ულუკმა-პუროთ კარში გამოაგდო. ჯერ აქ, ბაქოში, 30—40 ათასი კაცი დარჩა უადგილოთ; ნავთი არამტუთ საშინლათ გაძვირდა, გასატანიც აღარ არის. ამიტომ მღ. ვოლგაზე მოძრაობა სადაც არის უნდა შეჩერდეს, ბევრი რკინის-გზა კრიტიკულ მდგომარეობაშია, აუარებელი ქარხნები, ომელნიც მარტო მახუთის საშეაღებთ მოძრაობდენ, ჩერდება. ამნაირათ ბაქოელ მუშებთან ერთათ, რამდენიმე ასი ათას გარეშე მყოფ მუშას გამოეცალა სამუშევიარი და ვინ იცის რამდენს იმთავანს შეიძლება სიმშობლით სიკვდილი მოელოდეს. ხალხი იძულებულია საქარხნო ქალაქებიდან სოფელს მიმართოს, გადატაკებულ და დამშუელ სოფელს!.. „წახვალ ინანებ,—არ წახვალ მაინც ინანებო“—სწორეთ ეს ეთქმის ბაქოელ მუშას. მაგრამ შეუძლია კი იმას „არ წახვალ“? ნუთუ შესაძლებელია, რომ ბაქოელ მუშამ იმავე პირობებში, ე. ი. თუ ვერ დარწმუნდა, რომ მისი სიცოცხლე უზრუნველ-ყოფილი იქნება, შეუღვეს მუშაობას? სწორეთ ამ საკითხის გადაწყვეტაზე არის დამოკიდებული ცხოვრების წინანდებურათ აღორძინება და ასი ათასი მუშის სხვადასხვა წარმოებაში დაკავება. საუბედუროთ, მუშაობის დაწყება შეუძლებელია, შეუძლებელია დღევანდელ პირობებში მუშაობა, როცა არ იცი რა-წამში თავს დაგვიცე-

მიან და სიცოცხლეს გამოგასალმებენ. მაგრამ ეს იმას კი არა ნიშნავს, რომ საზოგადოთ შეუძლებელი იყოს ამ საშინელ ამბების შეჩერება და ცხოვრების ჩვეულებრივ კალაპოტში ჩაყენება, სანამ თათარი და სომეხი ერთი-მეორეს არ ამოკლავს. საქიროა მხოლოთ ნამდვილი საშეაღებათა ხმარება, საქიროა საქმეში იმას ჩარევა, ვინც უფრო მოაგვარებს ამ საქმეს.

თებერვლის შემდეგ ყველასათვის აშკარა იყო, რომ „ნავთის სამეფოსა“ საფრთხე შოელოდა, განსაკუთრებით როცა ასეთივე ამბები დატრიალდა ნახიჩევანსა, ენეანსა და შუშაში. უდანაშაულოთ დაღვრილმა სისხლმა შურისძიება დაბადა ორ ხალხთა შორი და ორი მეზობელი ერთი-მეორეს გადაამტერა. საქირო იყო განუწყვეტელი ქადაგება ძმობისა და ერთობაზე, ახსნა და გათვალისწინება იმ შედეგისა, რაც ამ შურისძიებას მოყვებოდა, საქირო აყო გულ-ახილ და ხალხთან დაახლოვებულ მოღვაწეების საქმეში ჩარევა, საქირო იყო თავისუფალი სიტყვა... საუბედუროთ ჩვენ არაფერი ამისგევიარი არ დაგვიჩაბავს. ჩვენ დავინახეთ მხოლოთ საომარ დროის წესები; დავინახეთ, რომ საზოგადო კრებებისა და სიტყვის თავისუფლების მაგიერ, რომლის საშეაღებთაც მხოლოთ შეიძლებოდა, ერთი მხრით გამორკვევა ამ ლაზრო მტრობას მიზეზებისა და მეორე მხრით, გადამტერებულთა დაახლოვება, მაგრამ ამის მაგიერათ ისედაც შეგორკილ მოქალაქეს საზოგადოებრივ მოქმედების ყოველივე საშეაღებათა შეუზღუდეს; ვხედავდით, რომ გადამტერებულ ხალხთა დამშვიდების მაგიერ ნავთის მწარმოებელთა წყალობით მთელ ბაქოს მიდამოებში ისეთი ელემენტი იდგამდა ფეხს, რომელიც არამტუთ უმთავრეს როლს ითამაშებდა ქლეტის დროს, არამედ ყოველივე ღონეს იღონებდა, რომ ქლეტა გამოეწვია *). ამიტომ დღეს თუ „ნავთის სამეფო“ აოხრებულაია, ეს გასაკვირი არ უნდა იყოს. იმ პირთ, რომელთაც ხალხის აბეკურობა აქეთ მითვისებულაია, სრულიათ ვერ წაიყვანეს საქმე საზოგადოებისათვის სასარგებლოთ. დღეს თვითონ ნავთის მწარმოებლები უტიკურათ აღიარებენ თავის განცხადებაში, რომელიც იმათ მინისტრს წარუდგინეს, რომ ის „მილიცია“, რომელიც „მშვიდობის“ დასაცავათ ყავდათ მათ დაქირავებულაია; აშკარა ყაჩაღებიდან შედგებოდა და ამ უბედურ დღეებში უმთავრესი ამაოხრებელის როლიც იმათ იკისრესო. („Сынъ Отец.“ № 167).

საგულისხმო ფაქტია ასეთი თავისი თავის გამართლება, მკითხველო, განა?

ამის შემდეგ, განსაკუთრებითა დღეს, როცა თებერვლის დღეებზე უფრო ძნელი საკითხი წამოაყენა აგვისტოს შავმა დღეებმა, ვინაიდან ახლა არა მარტო მოძმეთა ურთიერთი ქლეტა არის მხედველობაში მისაღები, არამედ გარდა ამისა ასი ათასი მშრომელ ხალხის „ყოფნა არ ყოფნის“ საკითხი, აშკარა უნდა იყოს, რომ თუ მთელმა საზოგადოებამ არ მიიღო მონაწილეობა ამ საკითხის გადაწყვეტაში, საშინელ ამბებს ბოლო არ მოეღება. როგორც ყოველთვის, ისე ახლაც, ამ საშინელ ამბების დროს ყველაზე უფრო მუშა ხალხს და ატყდა თავზე უბედურება. ამიტომ ახლა მაინც უნდა მიენიქოს მას უფლება, რომ როცა კანტალისტება იძიებენ საშეაღებლას საწარმოვო იარაღების უზრუნველ საყოფელათ, მუშა ხალხმაც მათთან ერთათ წამოაყენოს ის მოთხოვნილებანი, რომელნიც უზრუნველყოფენ მუშის მდგომარეობას; უამისოთ საქმე ცალმხრივით იქნება გადაწყვეტილი და უბედურების

* ჩვენ ვამბობთ იმ „შავ რაზმების“ შესახებ, რომელიც „მილიციის“ სახელით გააბატონეს ნავთის „პრობისლებში“.

განმეორების შემდეგ (ეს კი მოსალოდნელია) სიტყვებზე უხვი მწარმოებლები კვლავ იუღსა ცრემლებს დააფრქვევენ სხვადასხვა განცხადებებში, მაგრამ ეს საქმეს აღარ მოეხმარება. არ მოეხმარება ისე, როგორც ზევით მოყვანილი ნავთის-მწარმოებელთა «აღსარება» არ მოხმარებია საქმეს: საქმის წარმოება დღესაც მარტო იმათ ხელშია. მწარე გაკვეთილები იმის მოსაზრებანი, რომელიც დღესვე წამოყენებულა აღ მინისტრაციისა და მრეწველთა ბანაკში, ნებას გვაძლევს ვთქვათ, რომ მშრომელი ხალხი კვლას მივიწყებული დარჩება. რას ფიქრობენ ისინი?—უპირველესათ ყოვლისა მწარმოებლები თხოულობენ მთავრობისაგან ფულით და ხმარებას, მერე—ბაქოსა და მის მიდამოების ჯარით ავსებას და შემდეგ გამოთქვამენ სხვადასხვა სურვილებს, რომელსაც, დარწმუნებული უნდა ვიყოთ, თუ ორი პირველი მოთხოვნები კი დაუკმაყოფილეს, ხელს გაუშვებენ. ჯარი და ჯარი! ეს ისეთი საკითხია, რომელშიაც მულამ შეთანხმდებიან მრეწველები და «ბიუროკრატია», და მართლაც ჯარებით უყვე აივსო ბაქო. კრედიტსაც უთუოთ დიდს გაუხსნაინ მწარმოებლებს, მაგრამ ნუთუ ამით რამე ეშველება მშრომელ ხალხის მდგომარეობას?.

ამნაირათ ბაქოს პროლეტარიატი აშკარათ ხედავს, რომ, როგორც მოსალოდნელი იყო, მაზე არაფერ ზრუნავს, თუ თვითონ მან არ იზრუნა. დღეს ის დარწმუნებულია, რომ მშრომელი ხალხი შეადგენს ძალას და იმის შესახებ საკითხის გადაფუჭება არც ისე ადვილია, როგორც ზოგიერთს ჯერ კიდევ ჯერათ. ამიტომ ბაქოელ მუშებმა გადაწყვიტეს: მანამ არ შეუდგენ ნავთის პრობლემის მუშაობას, სანამ არ დაკმაყოფილებენ იმათ მიერ წამოყენებულ პირობებს. აი, ეს პირობებია: 1) მოსპობილ იქნას საომარ დროის წესები და შეიარაღებულ იქნან თვითონ მუშები მრეწველთა ხარჯით; 2) ქარხნებისა და „პრობლემების“ გარეთ გაშენდეს სოფლები, სადაც მარტო მუშები იცხოვრებენ. ეს სოფლები ტრამვათ უმდა უერთდებოდეს სამუშაო ადგილებს. მრეწველებმა თავისი ხარჯით უნდა მოაწყონ აქ უფასო სკოლები, საავათმყოფოები, წიგნსაცავ-სამკითხველოები და სხვ.; 3) ამ სოფლებში უნდა იქნეს შემოღებული მუშათა სრული თვით-მართველობა; 4) დაარსდეს კაბატალისტთა და მუშათაგან შემდგარი ბიურო, რომელიც მიაწვდის სამუშაოს ყველა უსაქმოდ დარჩენილ მუშას. ბიუროს შესანიხი ხარჯი—ნავთის მწარმოებლებმა უნდა იკისრონ; 5) დაარსება მოხმარებელ საზოგადოებათა, რომელთა ხელმძღვანელი მხოლოდ მუშები იქნებიან; 6) იმ მუშებს, რომელთაც რომელიმე ფირმა დაითხოვს, სამი თვის ქირა უნდა მიეცეს; 7) სანამ მუშაობა დაიწყებოდეს სრული ქირა უნდა ეძლიოს იმ მუშებს, რომელთაც მწარმოებლები არ დაითხოვენ; 8) უნდა მიეცეს მუშებს დამწვარ ქონების ფასი; 9) მიეცეს მუშებს უფლება გამოსცენ თავისი გაზეთი რუსულ, ქალთულ და თათრულ ენაზე. ნავთის მწარმოებლებმა შემწეობა უნდა აღმოუჩინონ გაზეთის გამოცემაში, გაზეთის ხელმძღვანელობა კი მარტო მუშებს ეკუთვნის; 10) ქარხნებსა და მანქანებში მომუშავეთ მიეცეს კრების თავისუფლება და ამ კრებაზე თავისუფალ ლაპარაკის ნება; 11) ზოგიერთ ყოჩაღების გადასახლება; 12) ამორჩეულ იქნას მუშების წარმომადგენლები, რომელნიც უნდა დაესწონ მწარმოებელთა იმ საზოგადო კრებას, რომელიც სექტემბრის დამლევი რიცხვებში პეტერბურგში უნდა მოხდეს, და რომელთაც უნდა წარედგინონ ეს მოთხოვნებიანი.

აი ის პირობები, რომელთა დაკმაყოფილება, მხოლოდ როგორც წინათ ვთქვით, შესაძლებელათ გახდის მუშების აზ-

რით ნავთის წარმოებაში მუშაობის დაწყებას. ჩვენ არ ვიცით, რა როლს ითამაშებენ ბაქოელ მუშების დებუტატები იმ კრებაზე, რომელზედაც ბ. ფინანსთა მინისტრი ითავჯდომარებს. შეიძლება ამ კრებას იგივე შედეგი მოყვას მუშების მხრივ, რაც შილოვსკის ცნობილ კომისიას მოყვა, ხოლო ეს კი ცხადია, რომ მხოლოდ მუშებს შეუძლიათ ნათელი მოვიწინონ იმ საკითხს, რომლითაც დღეს მთელი ქვეყნიერობა დაინტერესებულია... მაგრამ, საუბედუროთ, არც ამ მოთხოვნილებათა დაკმაყოფილება ჩააყენებს აბოპოქრიფულ ბაქოელ საქმეებს ნორმალურ კალაპოტში. ნამდვილი მალამო, რომელიც განკურნავს, როგორც ნავთის წარმოებას, ისე ჩვენ მოძმეთა გამწვავებულ ურთიერთობას, უნდა ვეძიოთ იმ საზოგადო მოთხოვნილებათა დაკმაყოფილებაში, რომელსაც დღეს მდგრათ თხოულობს ყოველი შეგნებული მამულიშვილი. ბაქოელ მუშებს არც ეს მოთხოვნილებაინ დაიწყებიათ...

ბაძო.

თფილისის ტრამვაი და მისი მოსამსახურეები.

ქროლია რედაქციას მამართ.

ბ. რედაქტორო! გთხოვთ ადგილი დაუთმოთ თქვენ გაზეთში შემდეგ წერილს:

ყველას ეხსოვება, თუ რა წვალემა რა ვაი-ვაგლახი გამოვიარეთ თფილისის ტრამვაის მოსამსახურეებმა, მაგრამ კი ნუ იფიქრებთ, რომ ჩვენ საწადელს მივახწვიეთ. უკანასკნელი გაფიცვის შემდეგ, რომელიც ამ რამდენიმე თვის წინეთ მოხდა და რომელმაც ვასტანა სამ კვარტს, ტრამვაის გამგეობამ აღკვეთქვა ჩვენი მოთხოვნების დაკმაყოფილება. ჩვენც რამდენიმეთ იმედი მოგვეცა. მაგრამ მოტყუებული დავრჩით. ჩვენ ყველაფრის იმედი მაშინ დავკარგეთ, როცა ოცდახუთ წარმომადგენლებში მხოლოდ ორი დავგრჩა და ისიც კანტროლიორები. საკვირველია, სხვები სად გაქრენ. ახლა ჩვენ რა იმედით უნდა გვქონდეს ამ ორი წარმომადგენლის, რომლებიც ტრამვაის მოსამსახურეებს არც კი იცნობენ, და რომლებიც საჯაროთ გაიძახიან: მეთრეები და სტოროეები მოსამსახურეები არ არიან და ამიტომ იმათ ტანისამოსი არ ეკუთვნის ტრამვაის საზოგადოებრიდან. თანახმათ ტრამვაის და მოსამსახურეების შეთანხმების შესამე მუხლისა, რომელზედაც ორ ორ ჩვენ წარმომადგენლებსაც უწერიათ ხელი, ტანისამოსი ყველა მოსამსახურეს უნდა მიეცეს. არ შემძლია აქვე არ აღნიშნო ის გარემოება, რომ სხენებული წარმომადგენლები ყველა მოსამსახურეებს ეუბნებიან, რომ ჩვენი მადლიერი უნდა იყოთ, ვინაიდგან ჯამაგირი ჩვენი მეკადინეობით მოგვიატესო და სხვ. მიკვირს როგორ არ მიმხდარან, რომ მუშას თითონ შეუძლია თავისი მდგომარეობის გაუმჯობესება და თავისი თავის განთავისუფლება.

გარდა ტანისამოსისა, ტრამვაის საზოგადოებას დღემდის არ დაუკმაყოფილებია ზევით დასახლებული შეთანხმების შემდეგი მუხლები: 9, სადაც ნათქვამია, რომ საზოგადოება ერთ ხნობით იღებს ბიბლიოთეკასათვის წიგნების შესაძენათ 300 მან., და წლიურათ 150 მან., და აგრეთვე აძლევს ოთახს გათბობით და განათებით; 10, რომელიც ამბობს მოსამსახურეებისათვის ურთიერთ დახმარების კასის დაარსების შესახებ, რისთვისაც საზოგადოება ერთხნობით იღებს 1000 მან., 11, რომელიც ამბობს ინსტრუქციის შემუშავების შესახებ., 14, რომელიც ამბობს სამუშაო დროს რვა საათამდის ჩამოყვანის შესახებ; და 16, რომლის ძალით საზოგადოებას გან-

საზღვრულ ადგილებში უნდა აეშენებია ფეხისადგილები და ტანისამოსის შესანახი ოთახები.

საინტერესოა ვიცოდეთ, თუ რას ფიქრობენ ამის შესახებ ან თვით საზოგადოების გამგეობა ან და ჩვენი წარმომადგენლები.

კ. იმ—შვილი.

ფარმაცევტების საზოგადო კრება.

11 სექტემბერს, პეტერბურგის გრადონაჩალინიკის ნებადართვით, ტენიშევის სასწავლებლის დარბაზში მოხდა კრება გაფიცულ ფარმაცევტებისა. უმეტესობის სურვილისამებრ თავმჯდომარეთ იქმნა არჩეული ვ. ნ. არხანგელოვი. წამოყენებულ იყო ორი კითხვა: 1) ფარმაცევტების მიერ წარდგენილ მოთხოვნების შესახებ შეაფთოპქებებისადმი და 2) უკანასკნელთა დასანიშნავ კომისიაზე. თავმჯდომარის ამხანაგმა დ. ა. ლეონტიევმა შემოიტანა წინადადება პეტერბურგის სატახტო სამკურნალო სამმართველოს ქიმიკოს ფარმაცევტის ბ. ლემერგირტისა, გლახოვის აფთიაქის პატრონისა, რომ ამორჩეულ იქმნას კომისია 10 მოსამსახურეთაგან და 10 შეაფთოპქეთა დელეგატთაგან, რომელიც უნდა წარუდგეს გრადონაჩალინიკს და მოლაპარაკოს კონფლიქტის მშვიდობიანად დაბოლოებაზე. თავმჯდომარე ამ შეერთებული კომისიისა, ბ. ლემერგირტის წინადადებით, უნდა დანიშნულ იქმნეს გრადონაჩალინიკის მიერ.

მერე დაიწყო ბასი რიგით დასმულ კითხვებზე.

თავმჯდომარემ აცნობა კრებას, რომ კავშირის ბიუროსაგან შედგენილი მოთხოვნები უკვე გარჩეულ და მიღებულ იქმნა დიდი უმეტესობით როგორც რაიონების, ისე დელეგატების კრებებზე და ურჩევს არ დაკმაყოფილდეს ამით და არ შედგენ, რადგან მან გაფიცულ აფთიაქებიდან ოცში უკვე მიღებულია მოთხოვნები ცრტა რამ უცვლით. კრებამ ერთხანით დაადგინა თავმჯდომარის წინადადებათ არაფერი არ დაუთმონ პირველ მოთხოვნებში.

აფთეპარის ლემერგირტის წინადადება ათი დელეგატის ამორჩევაზე ყველა ორატორებმა დაიწუნეს. ერთხანით გადაწყვიტეს ამ საკითხის გამორიცხვა რიგისაგან.

მერე გაარჩიეს კითხვა ფარმაცევტების წარმომადგენლების მონაწილეობაზე აფთეპარებთან ერთათ. ორატორებმა ილაპარაკეს წინააღმდეგ მონაწილეობის მიღებისა კომისიაში, ნახეს რა შექცობლიათ ანაირ კომისიაში აფთეპარებთან ერთათ მუშაობა ახლანდელ პირობებში. ბევრი ორატორების აზრით დარჩენილა მხოლოდ ერთი საშუალება კავშირის მიერ აღნიშნულ მოთხოვნების მისაღწევით — მუშაობის აღკვეთის გაგრძელება, მით უმეტეს, რომ წარდგენილი მოთხოვნები მინიმალურია (რამდენიც კი შეიძლება მცირე).

ლ. მ. კლიაჩკომ მოიყვანა ისტორიული ცნობა ფარმაცევტების მოძრაობაზე.

როგორც 1895, ისე 1897 წლებში, როდესაც მოსამსახურე ფარმაცევტები წერილით მიიტყვნ შეაფთოპქებისადმი და თხოვეს თავის ცხოვრების გაუმჯობესობაზე, მათ მიიღეს უარი. ბოლოს, 1899 წელში მოსკოვში კრების დროს შეაფთოპქები დაპირდნ, რომ მოსამსახურეები დღე-ღამე ორჯერ იცვლებოდნ. მაგრამ, როდესაც მოსამსახურეებმა მოაგონეს ამ დაპირების სისრულეში მოყვანა, შეაფთოპქებმა ამაზე მოითხოვეს „ბუნტოვშიკების“ დათხოვნა და გადასახლება. ეს ისტორიული ფაქტები, ორატორის აზრით აჩვენებენ, რომ მოსამსახურეთაგან მონაწილეობის მიღება კომისიაში არაა შესაძლებელი. შემდეგ ორატორმა დაასურათა, თუ რამდენათ

მიძინა ცხოვრება აფთიაქში. იმას ელანდება ამხანაგები, რომლებიც დაიხოცნ მხოლოდ აფთიაქის ცხოვრების არანორმალური პირობების გამო. ასე, მოკვდა ჩერნიშევის აფთიაქში ამხანაგი, როცა აბებს ამზადებდა—წასკდა პირიდან სისხლი და იქვე სამუშაო სტოლთან დალია სული. დიდად სამწუხაროთ ამხანაგს მთელ თავის სიცოცხლეში მხოლოდ ერთხელ შეხვდა ნახევარი დღით მუშაობა და ისიც სიკვდილის გამო. მიცვალბულის გვაში გაიტანეს პატარა ტუტყიან ოთახში. აფთიაქის პატრონმა არა ქნა, რომ მიცვალბული გამოეტანათ ერთად ერთი სუფთა კარებით, რომლითაც შედიოდნ აფთიაქში, და რადგან უკანა კარები ძრიელ ვიწრო იყო, იძულებული იყვენ კუმო ფანჯარიდან გამოეტათ. ორატორმა სიტყვა დააბოლოვა იმით, რომ ყველას ახსოვდეს აფთეპარების მაპყრობა და არავითარ კომისიებში იმათთან მონაწილეობა არ მიიღონ.

რამდენიმე ორატორები მონაწილეების მიღების მომხრე იყვენ. ბ. შულნოვგესკი აცხადებს, შეაფთოპქებმა იციან, რომ არის კავშირის ბიურო, რომელთანაც იმათ შეუძლიათ თავისი რწმუნებულის მეოხებით მოლაპარაკება, დ. გამოთქავს თავის აზრს კომისიის წინააღმდეგ.

ზოგიერთი ორატორები არიან კომისიაში მონაწილეობის მომხრე, მხოლოდ იმ პირობით, რომ გაგრძელდეს დაწყებული გაფიცვა სანამ კომისია შეთანხმდებოდეს.

კენჭის ყრის შემდეგ აღმოჩნდა, რომ კომისიაში მონაწილეობის მომხრე 20 კაცია, წინააღმდეგ 386, 12 კი არ ჩაუგდიათ კენჭი.

კრებაზე უმეტესობის ხმით გადაწყდა, გადადებულ იქნას მუშაობის აკვეთის დროისთვის 10 პროცენტი პროფიზორების და თანაშემწეების ჯამაგირიდან და 5 პროცენტი შაგირდების ჯამაგირიდან გაჭირებულებისათვის ხელის გასამართავათ.

დაასრულა რა აღნიშნულ კითხვებზე ბუბობა, კრებამ მოუსმინა პროფესორ პელის აფთიაქის წარმომადგენელს, რომელმაც თავის გასამართლებლათ იმ საყვედურის გამო, რომ ამ აფთიაქის მოსამსახურეებმა არ დაუპირეს მხარი კავშირს, განაცხადა: ორი მორიგეობით მუშაობის გარდა პელის აფთიაქში შრომის პირობები უკეთესაცაა იმაზე, რასაც კავშირი თხოულობს. პელის წინადადებაზე, რომ მუშაობა მორიგეობით შემოელოთ წინანდელ ჯამაგირის შენახვით, მაგრამ უსაჩუქროთ, შტატმა არ მიიღო მორიგეობით მუშაობა და დათანხმდა ძველ პირობებში მუშაობაზე. კრებამ ამ გადაცხადებაზე წინააღმდეგობა განაცხადა. თავმჯდომარემ კრების სახელით თხოვა დელეგატს გადაეცა შტატისათვის, რომ 14 საათ. შრომა არანორმალურია და ეწინააღმდეგება ხალხის ტანის სიმთეფესს. კრებამ მოითხოვა გადაეცეს დელეგატის პირით შტატს პელის აფთიაქისას დაუკონებლივ, რომ იმან წარადგინოს კავშირის გამოამუშავებული მოთხოვნები.

ძლიერი შთაბეჭდილება მოახდინა კრებაზე ფარმაცევტის გრეისის მიერ მოტანილია შენახვამ, რომელმაც გადაცხადა, რომ ის შევიდა რა პერგოლცის აფთიაქში მუშაობის ამკვეთების სიგიერთ, ის მოიტყვა დაუფიქრებლათ, რის გამო ის ითხოვეს კრების წინაშე პატივას და ბოიკოტის ახსნას. ამასთან თხოულობს, რომ ის ფულები, რაც იმან მუშაობის აკვეთას დროს აიღო, მიიღონ კავშირის სასარგებლოთ. ამხანაგის გრეისის ამისთანა გულწრფელ შენახვას კრება მიეგება დიდი ტაშის კვრით. ის მიღებულ იქმნა უკანვე ამხანაგების წრეში.

კრებამ ერთხანით გამოუცხადა თავისი მადლობა სასწავლებლის დირექტორს ა. ი. ოსტროვორკის, რომ ნება მიცა უფასოთ ესარგებლათ სასწავლებლის შენობით.

მთელი რუსეთის ფარმაცევტების კავშირის ხარკოვის განყოფილებიდან მიღებულ იქნა ცნობა, რომ ისინი, თუ საჭიროა, სიამოვნებით შეეწყვიან ფულით პეტერბურგის ფარმაცევტებს. ამ განცხადებას თანაგრძნობით მიეგებებიან.
(„ს. ოტ.“).

ქართული წარმოდგენა

სახაზინო თეატრი.

ქართული დრამატული საზოგადოების დახის მიერ

წარმოდგენილი იქნება:

ორშაბათს, 26 ენკენისთვის,

საქონის განახსნადად

თავ. ალექსანდრე სუმბათაშვილის ცნობილი პიესა

I.

ღალატი

ისტ. დრამა-ლეგენდა 5 მოქმ. თ. ა. სუმბათაშვილისა. გრ. კიფშიძის თარგმანი.

ზეინაბის როლს შეასრულებს ნ. ჩხეიძე.

მონაწილეობას იღებენ: ქმ-ნი ნ. გაბუნია-ცაგარლისა, დ. ივანიძე, ა. კარგარეთელი, ელ. ლეგვა; ნ. ჩხეიძე. ბ-ნნი: ვ. აბაშიძე, ვ. გუზია, შ. დადიანი, ს. სვიმონიძე, ზ. საფაროვი, კ. ყიფიანი, კ. შათირიშვილი, ვ. შალკვაიშვილი, დ. ჩარკვიანი, ა. ჯაყელი და სხვა.

წარმოდგენა დაიწყება 8 საათზედ.

ადგილების ფასი: ლოკები 2 მანეთიდან 10 მანეთამდე, ბალკონი 50 კაპეიტიდან 1 მანეთამდე, ვალერეია 20 კაპ.—35 კ. შაზირდავისათვის ადგილადი 40 კაპ.

შზადდება წარმოსადგენად „ღვარძი“ დრ. 4 მოქ. „მარუჩა“, „შიო თავადი“, „სულით ოგოლნი“ და სხვანი.

რეჟისორი ვალერიან გუნია.

კვირას, 25 სექტემბერს, 1905 წელს, სათავად-აზნაურო ბენკის ბაღში (სასაღლის ქუჩაზე) გაიმართება

ს ე ი რ ნ ო ზ ა

საქველმოქმედო ბაზრითხობი

ქართულ ქალთა საქველმოქმედო საზოგადოების სახარებდლოთ.

ბაზრობა დაიწყება დიდის 12 საათზე და გათავდება საღამოს 10 საათზე. სეინაბის დროს ბაღში დაუკრავს მუსიკა.

ბაღში იქნება საბავშვო გასართობი, უჩინაზინის ქუდი, ფოსტა, მკითხაობა და სიუანზრახები.

სათავად-აზნაურო თეატრის ფოეში გაიმართება

ს ე ე ე ე

ბაღში შესასვლელი ბელეთი დიდებისათვის დირს 20 კ., ბავშვებისთვის—10 კ.

ვ. გადილიას წიგნის მალაზიამ მიიღო შემდეგი ახალი წიგნები:

- Белтовъ. Къ вопросу о монашеск. взглядѣ на исторію. С.П.Б. 1905 г. Ц. 1 руб. 50 коп.
- К. Каутскій. Соціальныи переворотъ. На другой день. С.П.Б. 1905 г. Ц. 20 к.
- „ Нашъ взглядъ на патриотизмъ и войну. Св. Фр. Ассизскій. С.П.Б. 1905 г. Ц. 10 к.

- „ Экономическое развитие и общественный строй. Ком. къ полож. Эрф. съезда С.П.Б. 1905 г. Ц. 20 к.
- „ Классовые интересы. О. 1905 г. Ц. 8 к.
- „ Кризисъ Австріи (Языкъ и нація). К. 1905 г. Цѣна 10 к.
- „ Воспоминанія (Автобіографія). О. 1905 г. Ц. 5 коп.
- „ Програма германской рабочей партіи. Ц. 10 к.
- К. Марксъ. Капиталь. Т. I. Подъ редакціей П. Струве. С.П.Б. 1899 г. Ц. 3 руб.
- „ Классовая борьба во Франціи. Съ пред. Ф. Энгельса. С.П.Б. Ц. 20 коп.
- „ Кэри и Бастиа. Марксъ объ искусствѣ. С.П.Б. Ц. 10 к.
- Ф. Энгельсъ. Крестьянскій вопросъ во Франціи и Германіи. О. 1905 г. Ц. 15 к.
- „ Философія. Политическая экономія. Соціализмъ. Антидюрингъ. С.П.Б. 1905 г. Ц. 1 р. 50 к.
- А. Бебелъ. Грѣхи центра. О. 1905 г. Ц. 6 к.
- „ Антисемитизмъ и пролетариатъ. О. 1905 г. Ц. 10 коп.
- Ш. Лафаргъ. За и противъ коммунизма. О. 1905 г. Ц. 15 к.
- „ Благотворительность. О. 1905 г. Ц. 8 к.
- „ Воспоминанія о К. Марксѣ. О. 1905 г. Ц. 10 к.
- Ж. Жоресъ. Идея мира и солидарность пролет. О. 1905 г. Ц. 12 к.
- Жоресъ и Бебелъ. Двѣ рѣчи на раб. конгрессѣ. О. 1905 г. Ц. 10 коп.
- А. Метергъ. Анархизмъ и коммунист. государство. О. 1905 г. Ц. 20 коп.
- Ж. Ламэ. Ростъ социализма въ Соед. Шт. О. 1905 г. Ц. 10 коп.
- Колонтай. Къ вопросу о классовой борьбѣ. С.П.Б. 1905 г. Ц. 10 коп.
- Л. Буржуа и А. Метангъ. Основы государственн. устройства Франціи. С.П.Б. 1905 г. Ц. 10 к.
- Г. Зидовъ. Рабочее законодательство и раб. реформа въ Германіи. О. 1905 г. Ц. 6 к.
- М. Оленовъ. Государство и страхование рабочихъ. С.П.Б. 1905 к. Ц. 10 к.
- Р. Зейдель. Норма рабочаго дня. О. 1905 г. Ц. 5 к.
- С. Вржосекъ. Основы госуд. устройства на Западѣ. С.П.Б. 1905 г. Ц. 7 к.
- В. Ривсъ. Женское избирательное право. К. 1905 г. Ц. 15 коп.
- „ Что такое рабочій день?
- Н. Ленинъ. Аграрный вопросъ и «Критика» Маркса. О. 1905 г. Ц. 15 к.
- Либкнехтъ. Наши цѣли. С.П.Б. 1905 г. Ц. 7 к.
- В. Браке. Долой социалдемократовъ! О. 1905 г. Ц. 8 к.
- М. Шиттелъ. Профессиональные союзы рабочихъ. О. 1905 г. Ц. 15 к.

ქალაქს გარეთ მცხოვრებთ შეუძლიანთ ფასდადებითაც გაიწვირონ (სუ ნალოჟ. პლატ.).

ჩენი ადრესი: ქ. თბილისი, კიროვნაია, № 7. (Г. Тиф- лись, Кирочная, № 7).

რედ.-გამომც. ი. პ. როსტომაშვილი.